

Møte mandag den 9. desember kl. 21.10

President: Å g o t V a l l e

D a g s o r d e n (nr. 9):

1. Innstilling frå samferdselskomiteen om lov om omdanning av Statens vegvesens produksjonsvirksomhet til statlig aksjeselskap (Innst. O. nr. 39 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 6 (2002-2003))
2. Innstilling fra samferdselskomiteen om lov om omdanning av Luftfartsverket til aksjeselskap (Innst. O. nr. 40 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 14 (2002-2003))
3. Innstilling fra næringskomiteen om lov om endring i lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. (strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten) (Innst. O. nr. 34 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 76 (2001-2002))
4. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (Innst. O. nr. 33 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 7 (2002-2003))
5. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (Innst. O. nr. 32 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 17 (2002-2003))
6. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i passloven (økt passgebyr) (Innst. O. nr. 35 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 20 (2002-2003))
7. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (erstatning etter strafforfølgning) (Innst. O. nr. 21 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 77 (2001-2002))
8. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd) (Innst. O. nr. 29 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 109 (2001-2002))
9. Innstilling frå justiskomiteen om lov om endringar i inkassolova (Innst. O. nr. 20 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 115 (2001-2002))
10. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i politiloven og straffeloven (fiktiv identitet) (Innst. O. nr. 36 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 117 (2001-2002))
11. Referat

Statsråd Odd Einar Dørum overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Odelstingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Karin Andersen (SV): Jeg foreslår Heidi Grande Røys.

Presidenten: Heidi Grande Røys er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Heidi Grande Røys anses enstemmig valgt som settepresident for Odelstingets møte i dag.

S a k n r . 1

Innstilling frå samferdselskomiteen om lov om omdanning av Statens vegvesens produksjonsvirksomhet til statlig aksjeselskap (Innst. O. nr. 39 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 6 (2002-2003))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 189)

S a k n r . 2

Innstilling fra samferdselskomiteen om lov om omdanning av Luftfartsverket til aksjeselskap (Innst. O. nr. 40 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 14 (2002-2003))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 189)

S a k n r . 3

Innstilling fra næringskomiteen om lov om endring i lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. (strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten) (Innst. O. nr. 34 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 76 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at de som tegner seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Marit Arnstad (Sp) (ordfører for saken): I Innst. O. nr. 34 gir stortingsflertallet hjemmel for innføring av et strukturfond for kystfiskeflåten gjennom en endring av § 9 b i lov om saltvannsfiske. Det gjøres imidlertid ikke uten visse vilkår, som komiteen har begrunnet nærmere i sine merknader.

Målet med etablering av et strukturfond er å redusere kapasiteten i kystflåten. Fondet er ett av flere strukturelle virkemiddel som for tiden enten er til diskusjon eller ute på høring fra Fiskeridepartementets side. Av de viktigste strukturordningene som nå diskuteres, er strukturfond, innføring av enhetskvoteordning for kystflåten og en ordning med såkalt kvoteutveksling.

Komiteen understreker i sin innstilling at alle strukturelle virkemiddel må ses i sammenheng med de fiskeripolitiske målsettinger som Stortinget tidligere har nedfelt. Komiteen viser også i likhet med departementet, til viktigheten av at de ulike strukturelle virkemiddel blir sett i sammenheng, ut fra erkjennelsen av at det er kombinasjonen av ulike drifts- og strukturordninger som vil forme framtidens kystflåte. Komiteen konkluderer derfor med at det er naturlig med en samlet stortingsbehandling av strukturpolitikken i fiskerinæringen, og ser det som en forutsetning at en slik samlet drøfting blir gjennomført før nye tiltak blir iverksatt, herunder også det foreslåtte strukturfondet.

På den bakgrunn er ikrafttreden av et slikt fond skutt ut i tid, slik at det tidligst kan gjennomføres fra 1. juli neste år. Det er viktig og helt nødvendig at Stortinget på denne måten sier fra at man ønsker å behandle de samlede tiltak. Jeg forutsetter at Regjeringen følger dette opp, slik at en sak kan behandles i Stortinget i løpet av vårseksjonen.

Komiteen sier for øvrig at fondet skal finansieres av en avgift for førstehåndsomsetning av fisk. Det er ulike meninger om det bør gjelde hele eller deler av fondet. Komiteen understreker videre at fondet bør administreres av SND.

Jeg skal la de ulike fraksjoner få lov til å utdype sine merknader knyttet til innstillingen, men la meg få si litt om Senterpartiets holdning til dette spørsmålet og gi en begrunnelse for hvorfor Senterpartiet i dag gir hjemmel til et strukturfond som ligger i saken.

Senterpartiet er ikke prinsipielt motstander av en form for strukturfond eller kondemneringsordning, men vi mener i likhet med departementet at kombinasjonen av strukturfond, såkalt kvoteutveksling og enhetskvoteordning for kystflåten må ses i sammenheng. Vår holdning er at den type kombinasjon av strukturelle tiltak vil bety en altfor sterk strukturering av kystflåten som i sum kan føre til at mange fiskere blir stengt ute fra fiske på permanent basis, og samtidig at rettighetene til fiskeressursene blir sterkt sentralisert.

Senterpartiet har tidligere lagt til grunn at vi anser en enhetskvoteordning for kystflåten som uheldig. Men jeg vil i sammenheng med den saken vi i dag behandler, få lov til å påpeke særlig spørsmålet om kvoteutveksling, som jeg oppfatter som et tiltak som ligger helt i nærheten av spørsmålet om omsettelige kvoter. Omsettelige kvoter er, som denne salen er kjent med, tiltak som så langt ikke har vært akseptert fra norske fiskerimyndigheters side.

Senterpartiet ser også med bekymring på at man gjennom prosessen med behandlingen av Innst. O. nr. 34 ikke har klart å få fram godt nok begrunnede analyser av hva konsekvensene av strukturordningen faktisk vil bli. Det

har ikke vært mulig å få svar på hvor stor andel av kystfiskeflåtens båter som må ut av fisket for at det skal bli lønnsomhet for de gjenværende fiskerne. Det har ikke vært mulig å få svar på hvilken geografisk fordelingsseffekt dette vil få når det gjelder kystflåten. Det har heller ikke vært mulig å få svar på hva dette vil bety for landingsmønsteret for fisk langs kysten.

Senterpartiet anser det som viktig at en del av disse spørsmålene blir besvart når man nå får en videre drøfting av de samlede strukturelle virkemidlene. Vi mener at i en sak som er så avgjørende for framtidens kystflåte, bør en for å ha et best mulig beslutningsgrunnlag få fakta omkring disse spørsmålene på bordet. Vi er også av den oppfatning at man bør få muligheten til å evaluere enkelte av de strukturordningene som allerede er gjennomført, før man gjennomfører nye tiltak. Det er Senterpartiets holdning og vilkår knyttet til å kunne gå inn for en hjemmel for et strukturfond.

Vi er glad for at det har vært mulig å samle komiteen bak spørsmålet om å ha en mer helhetlig behandling i Stortinget av disse forslagene, og vi ser det på den bakgrunn også som naturlig å kunne gå inn for hjemmelen med den utsatte tidsfrist som det ligger an til i innstillingen.

Med dette vil jeg ta opp forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Arnstad har tatt opp det forslag hun refererte til.

Olav Akselsen (A) (leiar for komiteen): Fisken har alltid vore ein av våre viktigaste næringsvegar. Slik kan det òg bli i framtida dersom me forvaltar denne ressursen på ein berekraftig måte. Historia har dessverre vist korleis det kan gå når uttaket av fisk blir for stort. Kollapsen i sildebestanden er eit eksempel på det.

Me må derfor vera føre var, slik at denne fornybare ressursen blir teken vare på. På den måten vil fiskeria òg i framtida kunna skapa ein sikker leveveg langs vår langstrakte kyst.

Dessverre ser det ut til å vera ein overkapasitet i den norske fiskeflåten og eit behov for strukturendringar. Høyringsrunden viser òg at dei fleste er einige i ei slik verkelegheitsbeskriving. Strukturendringar kan likevel gjerast på mange måtar. For Arbeidarpartiet er det viktig at kapasitetsendringar i fiskeflåten ikkje går ut over hovudmåla i fiskeripolitikken. Føremålet med å oppretta eit strukturfond må vera ein betre tilpassa flåte, men òg ei meir lønsam næring. Endringane må gjerast på ein måte som tryggar grunnlaget for dei mange kystsamfunna som lever av fiskeria. Endringane må ikkje føra til ei sentralisering av kvotane.

Det er viktig og riktig å regulera flåtekapasiteten på ein måte som tek omsyn til både eit berekraftig ressursuttak og ein balanse mellom ulike fartøygrupper.

Det er viktig at fondet ikkje får ei innretting som får motsett effekt av det som er ønskjeleg. Me må ikkje få ei reaktivisering av kapasitet som i realiteten er teken ut av aktivt fiske. Det må heller ikkje vera slik at det er dei

mest lønsame båtane eller dei med minst gjeld som blir tekne ut. Strukturfondet må ikkje bidra til gjeldsoppbygging hos dei aktørane som blir igjen i næringa.

Me veit i dag for lite om kor mykje kapasiteten må byggjast ned. Me veit heller ikkje nok om kva som blir effekten av forslaget frå Regjeringa i forhold til bu-setjing, råstofftilgang og rekruttering. Desse forholda burde ha vore betre utgreidde.

Det er viktig at innføringa av eit strukturfond ikkje blir ei sovepute. Andre tiltak må òg setjast inn. Det er viktig å sjå dei ulike tiltaka i samanheng. Det hadde derfor vore ein klar fordel om Stortinget hadde hatt eit breiare grunnlag for dei avgjerdene som me er inviterte til å gjera i dag.

Arbeidarpartiet vil likevel gå inn for etableringa av fondet og avgifta som skal finansiera fondet. Det er viktig at dette arbeidet kjem i gang. For Arbeidarpartiet er det òg ein viktig premiss at Regjeringa vil leggja fram ei sak, slik at Stortinget får anledning til ei breiare behandling av denne saka. Dette skal skje før strukturfondet blir sett ut i livet.

Eg reknar med at Regjeringa i saka som skal fremjast til våren, òg vil gje ei breiare framstilling av konsekvensane av eit strukturfond enn det som er tilfellet i den saka som me i dag behandlar.

Det har vore ein viktig premiss for Fiskarlaget at staten minst bidreg med den same summen som blir teken inn gjennom avgifta. Sjølv om det er slik at Stortinget behandlar budsjetta for eitt år om gangen, burde ein ha signalisert støtte til eit slikt prinsipp. Det er iallfall viktig at opprettinga av fondet ikkje blir eit argument for å kutta det statlege bidraget til omstrukturering i næringa.

Framstegspartiet sine ønske om å oppheva avgrensinga i størrelsen på fiskefartøy og fritt omsetjelege kvotar vil føra til ei sentralisering av næringa. Rettane til fiske vil hamna på få hender. Avfolking av store delar av kysten vår vil bli resultatet. Eg er derfor glad for at dei i dag blir ståande åleine om sine ønske.

Ivar Kristiansen (H): La meg bare innledningsvis få slå fast at jeg i utgangspunktet er imot prinsippet om omsetning og sentralisering av fiskekvoter. Høyre mener at kvoter og konsesjoner som ikke ivaretas fra utøverens side som forutsatt, i utgangspunktet skal inndras til fellesskapet. Vi må til livs en utvikling som har vedvart i mange år, der konsesjoner og kvoter faktisk selges, med mulighet for milliongevinst.

Denne saken blir etter min oppfatning satt svært på spissen. Den har skapt mye bråk, mye unødvendig bråk. Det er etter min oppfatning høyst nødvendig at departementet setter i gang gjennomføring av de tiltak som foreslås. Ikke minst forklares det med at fiskekvoter historisk sett er på et svært lavt nivå i dag. Det er på dette nivået man stiller spørsmål om det er nødvendig å iverksette tiltak, om vi har svar nok på om kapasiteten er tilpasset ressurs situasjonen eller ikke. Jeg tror vi alle, hvis vi tenker oss nøye om, vet at den største trusselen mot gjenoppbygging av de ressurser som i dag er på et minimum, eller som ikke er tilfredsstillende, er overkapasitet innen

fangstkvoten. Dette er faktisk en sak som Stortinget har bedt om. Så det som departementet gjør, er faktisk å gjennomføre et vedtak fra Stortingets side. Derfor er jeg glad for at det i denne saken åpnes for å gi hjemmel til å gjennomføre strukturfondet for kapasitetstilpasning av fiskeflåten.

Jeg har stor forståelse for at man fra Stortingets side ønsker en drøfting av hvordan kvotefordeling, struktur og prinsipper skal gjennomføres. Men jeg tror vi gjør en stor feil hvis vi fremstiller denne saken som et slags overgrep mot en fangstgruppe, for det er ikke det som ligger i saken. Konde mnering har vært et fast og vedvarende prinsipp i mer enn 40 år. Det har vært det mest effektive prinsipp for å få ut overkapasitet eller få den modernisering av fangstkapasiteten som har vært nødvendig for å ha en flåte som vi i hvert fall kan slå oss på brystet og være bekjent av også miljømessig. Det er faktisk flere tusen fartøyer som i løpet av disse et par og førti år har vært gjennom en konde mnering, og den norske stat har brukt et sted mellom en halv og en milliard kr gjennom disse år for å bidra til kapasitetsnedbygging, fordi dette har vist seg som det mest effektive virkemiddel vi har hatt, samtidig som det har hatt effekt hva angår å tilpasse seg ressurs situasjonen. Men det vi kan slå fast, er at vi uansett ikke har lyktes godt nok på denne sektoren, og at vi fortsatt har en stor overkapasitet i alle ledd innenfor norske fiskerier. For dem som ønsker mer dokumentasjon: Jeg går ut fra at når vi til våren får en sak fra departementet som omtaler dette, må i hvert fall dokumentasjonen være på plass. Jeg tror samtidig at vi er nødt til å stille oss selv spørsmålet i en situasjon hvor det er nedlagt nokså mye kapital i utstyr, fangst og flåte: Hva er alternativet til den løsningen som departementet skisserer, og som har fått bred oppslutning i fiskernes organisasjoner?

Øystein Hedstrøm (FrP): Innledningsvis vil jeg ta opp Fremskrittspartiets forslag, referert i innstillingen.

Det synes å være bred enighet om at kapasiteten innen fiskeflåten ikke er optimal, at noe må gjøres for å få til en reduksjon. For høy kapasitet i flåten er ikke i næringens interesse, fordi det medfører lavere lønnsomhet for fiskerne og dermed økt usikkerhet om mulighetene innenfor næringen. Fremskrittspartiet registrerer at det er uenighet i Stortinget om hvordan problemene skal løses, men det er et subsidiært flertall for innføring av strukturavgiften som Regjeringen foreslår innført.

For å forklare Fremskrittspartiets syn på strukturen i fiskeflåten vil jeg si noen ord om Fremskrittspartiets generelle fiskeripolitikk. Vi er av den oppfatning at det må iverksettes tiltak som kan bidra til å redusere overkapasiteten i den norske fiskeflåten, og da spesielt i kystflåten, noe som virkelig betyr noe. Vår målsetting er at fiskerinnæringen skal gis rammevilkår slik at offentlige overføringer ikke vil være nødvendig. Tidligere støtteordninger gjorde det mindre interessant for fiskerne å tilpasse seg et marked, og vi mener at resultatene tilsier at støtteordningene ikke har fungert som et godt distriktspolitisk virkemiddel. Vi skal ha en variert fiskeflåte i Norge, men det

må være opp til den enkelte investor å avgjøre hvilket fartøy han ønsker å investere i og fiske med. Det offentlige skal ikke ved tildeling av kvoter eller støtteordninger forfordle ulike typer fiskefartøy, etter vår oppfatning. For oss er det viktig å ha en fiskeripolitikk som gjør at ressursene blir utnyttet på en langt bedre måte. Fartøyenes størrelse må derfor ikke begrenses.

Fangsten skal reguleres ved tildeling av totalkvoter. Og her kommer et viktig punkt i Fremskrittspartiets fiskeripolitikk, som vil bidra til å redusere den overkapasiteten som vi har i dag. Vi vil innføre et system med fri omsetning av kvoter. Dette vil være det beste tiltak for å få tilpasset strukturen i fiskeflåten. Det vil også føre til en bedre utnyttelse av de forskjellige fiskeartene. Kvotene skal følge fiskeren eller bedriften, og ikke båten, slik som i dag. Ved å innføre fritt omsettelige kvoter vil strukturen i næringen bli langt mer rasjonell, ved at tilgangen på råstoff til den landbaserte industrien vil bli bedre enn hva som er tilfellet i dag. Nå sliter industrien mange steder med å få tak i nok råstoff og må legge ned virksomheten. Dette viser at dagens system ikke er godt nok, og at endringer er påkrevd.

Fremskrittspartiet erkjenner også at det er nødvendig med en viss regulering av fiskerinæringen, fordi fisk er en nasjonal ressurs som skal forvaltes til landets beste. Det er ingen som har eiendomsretten, og det er også vårt syn at den skal forvaltes som en nasjonal fellesressurs. Reguleringen må ha som mål å sikre at bestanden av de forskjellige fiskeslag ikke blir kraftig redusert, men holder en størrelse som gjør at kystbefolkningen også i fremtiden kan ha fiske som en sikker næringsvei. Reguleringene må imidlertid være utformet slik at de i større grad stimulerer til privat initiativ og konkurranse. Omsettelige kvoter vil sikre det. Det kan med fordel innføres en reguleringsmodell hvor kvotene fastsettes for flere år av gangen. Dette vil gi stabilitet og danne grunnlag for en bedre planlegging innenfor næringen. En slik stabilitet vil stimulere til langsiktige investeringer for industrien, fiskerne og fiskebåteierne. Tildelte kvoter som ikke vil bli fisket opp innen årets utløp, auksjoneres bort, slik at andre fartøy kan utnytte denne ressursen. Jeg viser til vårt forslag i innstillingen hvor vi ber Regjeringen om å fremlegge en sak for Stortinget hvor spørsmålet om innføring av omsettelige kvoter er utredet.

Fremskrittspartiet vil gi sin subsidiære tilslutning til Regjeringens forslag om innføring av en strukturavgift og et strukturfond. Vi er imidlertid av den oppfatningen at kostnadene ved opprettelsen av strukturfondet må dekkes av næringen selv, at det ikke er nødvendig med offentlige bidrag til fondet. Grunnen til dette er at gjennomføringen av den strukturtilpasningen som ligger i saken, vil gi dem som blir i næringen, økt lønnsomhet og mulighet for en større inntjening enn det de har i dag. Det er næringen selv som vil profitte, og da er det rimelig og riktig at det er næringen selv som må dekke kostnadene ved gjennomføringen.

Presidenten: Øystein Hedstrøm har tatt opp det forslaget han refererte til.

Åsa Elvik (SV): Vi har no gjennomgått tolv år med kapasitetsreducerande tiltak i fiskeflåten. Paradoksalt nok er investeringane og fangstkapasiteten i dag større enn nokosinne, og gjelda aukar i alle flåtegrupper bortsett frå i den minste kystflåtegruppa. Men den proposisjonen vi i dag har til behandling, demonstrerer med all ønskt tydelegheit at departementet ikkje har gjort seg nokon tankar om kva det er som driv investeringane opp. Vi har altså i tolv år prøvd å redusere noko vi ikkje veit kva er, utan å måle om det verkar, og det skal vi halde fram med.

Odelstinget er invitert til å gi heimel til å halde fram på den same galeien, utan noka form for konsekvensutgreiing. Den som måtte vere ein smule betenkt over dette, kan trøyste seg med fiskeriministeren si utsegn til Fiskeribladet nyleg: «Den beste konsekvensanalysen er å prøve ordningene i praksis.» Det er ei utsegn som egentleg gjer andre kommentarar overflødige. Men eg trur at departementet heller skulle ha teke innover seg at den manglande utgreiinga av korleis dei nye ordningane vil verke, og det totale fråværet av evaluering av eksisterande ordningar kan føre til at ein får mange overraskingar. Det har både høyringsinstansane i sine utsegner og komiteen i si innstilling peika på. Eg kan ikkje forstå korfor statsråden er så lite interessert i å få nokre slike analysar på bordet.

Etter at fartøykvoteordninga vart innført, har vi sett to ulike hovudstrategiar for å oppnå lønnsemd i kystflåten: Ei gruppe har valt kostnadsreduksjon for å oppnå betre lønnsemd med låge fartøykvotar. Ei anna gruppe har valt å investere for å delta i flest moglege fiskeri. Den siste strategien viser seg no å vere den minst lønnsame, og behovet for større inntekter har raskt meldt seg. Det er innfor denne ramma vi må forstå det føreliggjande forslaget om oppretting av eit strukturfond. Alle tal viser at den minste flåtegruppa som vi i dag skal gi lovheimel for å kvitte oss med, driv mest lønnsamt.

Feilinvesteringane i den største kystflåten og dei gjeldsbyrdene som havfiskeflåten har opparbeidd seg som resultat av kvotekjøp, er føresetnader for opprettinga av eit fond som har som formål å kjøpe ut dei minste. Dette kan ingen lukke augo for. Desse fartøya – ein- og tomannsbåtar under 15 meter – er dei som ikkje har gått i investeringsfella. Dei har derfor kunna leve med dei relativt lave kvotane ein har hatt dei siste åra.

Denne regjeringa verkar å ha tru på at det er mogleg å skape stabile rammevilkår, vekst i bestandane og ei berekraftig og lønnsam næring ved nedbygging i kystflåten. Dette er feil strategi. Vi skulle ha gått den andre vegen. Det går ikkje an å nå dei fiskeripolitiske måla utan å endre skattleggingsmønsteret. Vi skulle i staden ha styrkt dei gruppene som driv det mest ressursriktige fisket. Dessverre skjer dette i dag berre i den fiskeripolitiske retorikken. Odelstinget legg i dag til rette for å kondemnere dei mest lønnsame og berekraftige ut av næringa.

Politisk sett er eg ikkje overraska over at ein i proposisjonen ikkje har teke seg bryet med å gjere ei omgrepsavklaring av kva kapasitet egentleg handlar om. Det er

nemleg ei avklaring som svekkjer grunnlaget for heile det resonnementet som proposisjonen byggjer på.

Både for enkeltaktørar og for næringa i det heile kan ein viss overkapasitet vere gunstig. For den enkelte vil vissa om at ein har god kapasitet til å fange ein gitt kvote, gjere det mogleg å redusere utgiftene, satse på selektivt fiske etter stor fisk, gi betre tid til kvalitetsbehandling osv. For næringa i det heile vil det gjere det enklare å setje i verk tiltak for å endre skattleggingsmønsteret og innskjerpe kvalitetsforskrifta. Det som departementet i proposisjonen omtaler som den udiskutable overkapasiteten i kystflåten, gjer det altså enklare å sikre ei berekraftig utnyttning av fellesskapet sine ressursar i framtida.

Overinvesteringar derimot set både enkeltaktørar og næringa i det heile i ein tvangssituasjon: Eg må ha større kvote – banken bankar på døra, eg må ha kvote så eg kan betene gjelda mi. I lys av dei mange strukturtiltaka som denne regjeringa har føreslått, oppfattar eg at ein er i ein slik tvangssituasjon.

I år med større torskekvotar enn i år har kystflåten under 15 meter fiska mindre enn sin del av kvoten. Om ein reduserer kapasiteten i kystflåten, vil det i år med dårleg tilgjengelegheit ikkje vere mogleg å ta opp den kvoten som ein har, med passive reiskapar. Det paradoksale er at ein tilpassar flåten til eit bestandsmessig lavmål, samtidig som målet er å byggje opp bestandane og auke det framtidige kvotegrnnlaget. Dette er å gå i feil retning. SV vil derfor stemme mot proposisjonen.

Olaf Gjerdrem (KrF): Bakgrunnen for saka me behandlar i dag, er at det er overkapasitet i fiskeflåten, også i kystflåten. Me treng å redusera den overkapasiteten, m.a. gjennom å kjøpa ut og kondemnera fiskefartøy og på den måten redusera talet på deltakarar og auka lønsemda hos dei attverande deltakarane i fisket.

Etter Kristeleg Folkeparti si oppfatning er det ein styrke at me i Noreg har ein samansett flåte, og det skal me framleis ha. Summen av den flåten me har, skal danna grunnlag for levedyktige lokalsamfunn langs kysten, med stabile arbeidsplassar både på båtane og i industrien på land.

I tråd med fiskarane sine organisasjonar ser altså eit breitt fleirtal i komiteen det som nødvendig at styresmakterne regulerer flåtekapasiteten i alle delar av fiskeflåten på ein balansert måte. Me må hindra at kapasiteten til enkelte flåtegrupper veks og skaper press på ressursuttaket og dermed set lønsemda og dei opphavlege arbeidsplassane i fare.

Så er det då også eit breitt fleirtal som støttar Regjeringa sitt forslag om å etablere eit strukturfond som skal sikra tilgang til midlar til ei utkjøps- og kondemneringsordning også for kystflåten, gjennom ei avgift på fyrstehandsomsetjinga av fisk.

Fondet er ei av fleire strukturordningar som for tida blir vurderte i samband med kystflåten. I proposisjonen blir det peika på at kombinasjonen av strukturfond og andre strukturtiltak i sum vil forma utviklinga i kystflåten, og at departementet vil sjå desse verkemidla i samband. Blant tiltaka som blir vurderte, er

- arbeidet med spesielle kvoteordningar, som no er ute på høyring
- forslag om lukking av fleire fiskeri for nokre fartøygrupper
- forslag til omdeling av grupper som hittil har vore samregulerte
- den såkalla Finnmarksmodellen

Eg er derfor fornøgd med at Stortinget vil få høve til å sjå desse forholda i samband i samband med ei sak om ressursfordelings- og strukturpolitikk, som me skal behandla våren 2003. Komiteen har sett ein kort frist for når denne saka skal leggjast fram for Stortinget, og eg reknar med at dei fleste partia vil ha forståing for at det er ein meir avgrensa gjennomgang som vil koma. For Kristeleg Folkeparti sin del reknar me bl.a. med at desse problemstillingane vil bli belyste og drøfta:

- Kor mykje meiner ein at kapasiteten bør byggjast ned?
- Kva konsekvensar vil avgifta til strukturfondet og den planlagde utkjøps- og kondemneringsordninga for kystflåten få? Eg tenkjer her på konsekvensar for busetting, landingsmønsteret for fisk, arbeidsplassar, jamn råstofftilgang for industrien, eventuelle effektar på rekruttering til fiskaryrket og forventa effektar av fordelinga av fiskerettar, gjeldsbelastning og fangstkapasitet.
- Ei evaluering av allereie igangsette strukturtiltak som Finnmarksmodellen og samlekvotar for ein del av kystflåten.

Eg ynskjer meg òg ei drøfting av og ein grenseopp- gang mellom omgrepet kvoteutveksling og omsetjelege kvotar, og ei politisk vurdering av kva former for kvoteutveksling som bør tillatast.

Etter Kristeleg Folkeparti si meining er det viktig å hindra at båtar og kvotar utilsikta blir flytta over på større båtar eller hamnar i meir sentrale strøk. Me vil derfor støtta opp rundt dei tiltaka som Fiskeridepartementet har kome med for å retildela kvotar innanfor relativt smale storleiksgrupper, og for å hindra at båtar med kvotar i våre nordlegaste fylke blir selde sørover.

Eg ser fram til behandlinga av denne saka og vil ynskja fiskeriministeren lykke til med arbeidet.

Steinar Bastesen (Kp): Da vi gikk inn for struktureri- ng i havfiskeflåten, ble det brukt flere hundre millioner for å gi snurpere de arbeidsvilkårene som de har i dag, og for å redusere flåten til et fåtall. Har det blitt noe bedre? Nei, det har ikke blitt noe bedre. Havfiskeflåten har blitt strukturert med statens midler, med penger som er bevilget av Stortinget. Og hver eneste én sliter med økonomien.

Når vi skal gjøre det samme i kystflåten, skal departementet skaffe seg lovhemmel for å kunne gjøre det via en strukturordning. Via en avgift skal dette betales av den enkelte. Er det likhet for loven? Er det likhet for Jørgen hattemaker og Kristian skomaker? Jeg kan ikke se at det er det. Det er jo en skrikende urettferdighet at når man har en liten båt, så skal man betale det selv, mens når man har en stor båt, skal man ikke betale noen ting. Da skal staten betale. At det trengs en struktureri- ng, at

det trengs en ordning slik at den mindre flåten får bedre arbeidsvilkår, skal jeg være enig i, men Stortinget har sagt til departementet at det skal være bedre lønnsomhet og en bedre ordning. Lønnsomhet for hvem? Lønnsomhet for dem som svinger beger på Aker Brygge, med høge stettglass? Eller skal det være lønnsomhet for han bestefar, som drar ut i sjarken sin på 35 fot for å fiske? Jeg bare spør. Det er Stortinget som har sagt at det skal være på denne måten.

Jeg må på nytt spørre om det virkelig er nødvendig å skaffe seg lovhjemmel så tidlig, når hele strukturordningen i kystflåten er utsatt med ett år. Vi skal ikke ta dette opp til debatt. Er det nødvendig i dag å fatte vedtak om å skaffe seg lovhjemmel for å iverksette en ordning som de aller fleste er imot? Jeg kan ikke forstå det.

Vi vet jo hva som har skjedd på Island. Der har man hatt omsettelige kvoter i lang tid. Der har man rett og slett levd etter prinsippet «den som er rikest, er mektigst». Og slik skal det bli i Norge også, med den strukturordningen som er foreslått. Vi vet hva det innebærer. Det er ikke noe nytt. Og vedtar man i dag å gi departementet fullmakt til å iverksette denne ordningen, vet vi også at det kun er pengene som rår. Det er ikke snakk om lønnsomhet, det er snakk om at den som er rikest og mektigst, skal få de største rettighetene.

Jeg sier fra her og nå at jeg støtter mindretallets forslag i den innstillingen som ligger på bordet, og jeg vil stemme med Arbeiderpartiet og Senterpartiet i den saken som vi nå skal vedta. Jeg kan ikke med min beste vilje gå inn for en ordning som mange av velgerne mine er imot. Det ville være det samme som at jeg kastet dem blå i øynene. Når vi snakker om en kondemneringsordning, må det bli på lik linje med det som har vært de tidligere årene, og ikke ut fra en avgift som skal betales av den enkelte. Da er vi på ville veier. Og jeg tror ikke det er akkurat det folk vil ha.

Statsråd Svein Ludvigsen: Jeg er tilfreds med at komiteen slutter seg til Regjeringens forslag om adgang til å lovhjemle et næringsfinansiert strukturfond for å sikre stabil tilgang til kondemneringsmidler for fartøyeiere som frivillig ønsker å ta sitt fartøy ut av fisket.

Jeg konstaterer også at Regjeringen og komiteen er enig om at de nasjonale fiskeripolitiske målsettinger som Stortinget tidligere har trukket opp, fortsatt ligger fast. Men det er i dag, uansett hvordan vi ser det, for mange fartøy som fisker etter for lite fisk, i både hav- og kystflåten. Overkapasiteten i fiskeflåten gjør det derfor vanskeligere å sikre en bærekraftig utnyttelse av fellesskapets ressurser.

Overkapasitet gir videre samlet en dårligere lønnsomhet enn hva som ellers kunne vært oppnådd i flåteleddet, selv om det – avhengig av kvotestørrelsene det enkelte år – kan oppnås tilfredsstillende resultater for det enkelte fartøy.

Dårlig lønnsomhet for den enkelte driftsenhet reduserer også muligheten for å opprettholde gode, trygge arbeidsplasser langs kysten, i flåten og industrien, og det reduserer den enkeltes mulighet til å foreta de investeringer

som er nødvendige for å sikre levering av fisk av høy kvalitet.

Overkapasiteten skaper også mer eller mindre permanent uro omkring ressursfordelingen mellom ulike fartøygrupper. Ressursfordelingen mellom gruppene ligger i dag imidlertid fast. Utfordringen er å finne alternative måter å tilpasse kapasiteten til ressursgrunnlaget på, uten at dette innebærer en overføring av ressurser fra en flåtegruppe til en annen.

Spørsmålet om strukturtiltak for kystflåten har vært gjenstand for oppmerksomhet de siste årene. Også regjeringen Stoltenberg tok opp spørsmålet om et strukturfond i St.prp. nr. 1 for 2001-2002.

Havfiskeflåten har i en tid hatt tilgang på struktureringsordninger. Grupper som har hatt tilgang til struktureringsmidler over tid, viser bedret lønnsomhet og bedre tilpasning.

Kystflåten har i dag ikke tilbud om frivillige strukturordninger, og reguleringsregimet åpner ikke for individuell tilpasning. Denne utfordringen har Regjeringen tatt fatt i, bl.a. ved strukturfondet, som et supplement til frivillige drifts- og strukturordninger. Strukturfondet vil sikre midler til en frivillig kondemneringsordning for dem som av ulike årsaker ønsker å trekke seg ut av fisket, slik også Norges Fiskarlag har gått inn for, og alle flåtegrupper skal bidra med avgift, også de som tidligere har fått strukturert seg kun med skattebetalernes penger.

I tillegg til etablering av strukturfondet har Regjeringen også utarbeidet et forslag til drifts- og strukturordninger for kystfartøy under 28 meter. Forslaget er nå på høring, og høringsfristen går ut den 15. januar 2003. I så måte ligger det i forkant av iverksettelsen av et eventuelt strukturfond.

På bakgrunn av de mange innspill og merknader som er fremkommet i forbindelse med høringen, ser Regjeringen det som hensiktsmessig å orientere Stortinget nærmere om innholdet i ordningen, slik som komiteen også gir sin tilslutning til, hva som er målsettingen med forslaget, og om hvilke reaksjoner som er fremkommet i høringsrunden.

Regjeringen anser det som et egnet grunnlag for Stortinget til å kunne vurdere forslaget til strukturavgiftssats, som vil bli fremmet i et eget forslag i tilknytning til revidert nasjonalbudsjett for 2003, med hjemmel i ny § 9 b.

Samlet sett søker Regjeringen i våre forslag til strukturering i kystflåten å sikre større forutsigbarhet i ressursfordelingen og å legge til rette for at flåten kan tilby gode, stabile og lønnsomme arbeidsplasser langs vår langstrakte kyst.

Vi mener også med det å kunne bidra til å oppfylle merkningen fra næringskomiteens flertall i Innst. O. nr. 73 for 2000-2001, der det heter at

«det må leggjast til rette for ordningar som sikrar ei berekraftig og kostnadseffektiv utnytting av alle fiskeressursane, og som bidrar til å auke verdiskapinga og lønsemda i næringa».

Det mener vi at strukturfondet og den innretningen som det skal få, og de frivillige strukturordningene, skal bidra til. Men jeg legger også til: De drifts- og struktur-

ordningene vi legger opp til, baserer seg på frivillighet. Ingen skal presses inn i det. I så måte er det ikke mulig å beskrive eksakt struktureringens omfang og geografiske effekter, i og med at Regjeringen ikke vil påtvinge noen en strukturering. Ordningen er frivillig. Men når vi legger saken fram for Stortinget i løpet av våren, vil vi samtidig se til at det ikke åpnes for utilsiktede geografiske omfordelinger eller forskyvning av råstoff eller rettigheter mellom de ulike flåtegruppene. Men det er sider av den totale pakken som vi selvfølgelig skal komme tilbake til Stortinget med, etter at høringen er ferdig. Derfor er det heller ikke mulig å gå dypere inn i de problemstillingene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åsa Elvik (SV): Eg har grubla litt over formuleringa i proposisjonen om at det er eit udiskutabelt faktum at det er overkapasitet i kystflåten. Ja, den tekniske kapasiteten har auka. Vi kan alle vere einige om at det ligg i naturen til den teknologiske utviklinga. Men kva så? Er det eit problem i seg sjølv? Er ikkje problemet knytt til overinvesteringar og ikkje til kapasitet? Korleis kan det innafor dagens reguleringsregime vere eit problem at ein båt er i stand til å ta meir fisk enn han har i kvote? Er ikkje problemet at kvoten er for låg i forhold til den gjelda som veldig mange har opparbeidd seg? Er ikkje problemet overinvesteringar og ikkje fangstkapasitet, slik som departementet seier?

Kanskje det mest oppsiktsvekkjande med heile det materialet som ligg føre, og som vi har til behandling i dag, er at det ikkje blir sagt noko om korleis dei kvotane staten kjøper, skal delast ut igjen. Dette er eit særleg aktuelt spørsmål når det gjeld torskavhengige fartøy i Gruppe I-fisket. Dette er sikkert gresk for dei fleste, men eg reknar med at statsråden skjønar kva eg snakkar om. Skal dei kvotane fordelast flatt utover heile gruppa, eller skal dei inn i Gruppe I? Skal dei delast ut til dei gjenverande fartøya i den lengdegruppa dei er kjøpt ut etter, i forhold til Finnmarksmodellen? Kva skjer med Gruppe II-fiskarane? Alle fiskarar skal betale avgift til strukturfondet. Skal Gruppe II-fiskarane betale til eit fond som trekkjer inn kvotar som dei ikkje får nytte av, og er det rettferdig på nokon slags måte?

Så registrerte eg at representanten Kristiansen sa at forslaget hadde fått unison støtte. Eg ønskjer å utfordre fiskeriministeren på om statsråden opplever det på same måten. Opplever han at forslaget om strukturering og kdemnering av kystflåten har fått unison støtte langs kysten? Dersom statsråden og representanten Kristiansen er einige, må eg seie at vi tre som representerer den nordlegaste landsdelen, ikkje lever i den same verkelegheita.

Statsråd Svein Ludvigsen: Debatten om hvorvidt vi har overkapasitet eller om vi har for små kvoter, er en debatt som går igjen. For meg er det to sider av samme sak. Vi må konstatere at vi har en fangstkapasitet som langt overgår det ressursgrunnlaget vi har, og det er liten grunn til å tro at ressursgrunnlaget skulle bedre seg, slik at vi

kan få en lønnsomhet som gjør det mulig for fiskerne og fiskebåteierne å fornye flåten. Det er to viktige grunner til å fornye flåten. Det ene er sikkerhet, det å få et bedre arbeidsmiljø. Jeg unner fiskerne å ha en lønnsomhet som gjør at de kan fornye flåten og få gode og trygge arbeidsplasser.

Det andre er at det i framtiden kommer til å bli spørsmål om å ha båter som kan ta vare på hele fisken – 100 pst. av fisken – fordi hele fisken, også det vi i dag kaller for avfall, og hva det skulle være, kommer til å være en viktig ressurs å ta vare på. Da trenger vi en fornyelse av flåten, slik at en kan ivareta det. Det er nettopp innenfor det området, altså ikke bare den delen av fisken vi spiser, men også resten fisken, at det vil skapes store muligheter i tiden fremover.

En del av de spørsmål som blir reist, hører naturlig hjemme i den redegjørelsen vi skal komme med for Stortinget om drifts- og strukturordningen. Men det ligger fast – og det har ligget fast hele tiden fra vår side – at kvoter som kjøpes ut, skal reforderes innenfor den lengdegruppen som er. Og jeg har sagt helt klart fra at Finnmarksmodellen ligger fast, dvs. at vi ser for oss at det skal være en refordeling innenfor gruppen. Men det skal vi komme tilbake til med en redegjørelse om når vi har hørt hva høringsinstansene måtte mene om det. Vi har bedt høringsinstansene om å ha synspunkter på om vi bør åpne for kvotebytte, overføring innenfor ulike lengdegrupper innenfor en kommune. Det er av de ting som vi nå skal få en redegjørelse om, men primært har vi foreslått at det skal være innenfor lengdegruppen. For øvrig – ja, det er bred støtte til forslagene vi har hatt.

Marit Arnstad (Sp): La meg få lov å være litt opptatt av språkbruken først, for fiskeriministeren sier at han vil «orientere» Stortinget. Da må jeg få lov å si at det som komiteen ber om, er en samlet drøfting av de ulike drifts- og strukturordningene før nye tiltak blir iverksatt. Vi forutsetter at det er det vi får muligheten til, og jeg synes at det er verdt å minne om det representanten fra Kristelig Folkeparti viste til, og de betingelsene han mente var viktige i forhold til en slik drøfting, både spørsmålet om hvor mye kapasitet som skal nedbygges, og konsekvensene for både landingsmønster og bosetting. Det synes jeg også er viktige punkt.

Det er slik at flertallet ikke er prinsipielt imot kdemneringsordninger. Men det er kombinasjonen av ulike ordninger som noen av oss anser som svært problematisk – kombinasjonen av muligheten for kvotebytte, strukturfond, enhetskvoteordninger og andre drifts- eller strukturordninger. Departementet sier sjøl at de ulike virkemidlene må ses i sammenheng.

Nå hører jeg at Høyres talsmann i debatten her sier at han er sterkt imot omsettelige kvoter. Det er jeg helt enig med han i. Hvis det er et tydelig og klart Høyre-standpunkt, er det bra. Men i et brev til departementet har Fiskebåtredernes Forbund sagt følgende:

«I denne omgang vil vi bare påpeke at innføringen av en slik liberal driftsordning» – kvotebytte – «vil føre til utstrakt omsetning av kvoter i kystflåten og

fjerne eller sterkt redusere dagens grunnlag for overregulering ...»

Ser ikke statsråden også at de forslag som nå er til diskusjon i organisasjonene omkring såkalt kvotebytte, liker mistenkelig på og kan forveksles med omsetning av kvoter, og at det bør være naturlig at en har en stortingsdrøfting av grensegangen eventuelt mellom den type kvotebytte og omsettelige kvoter?

Statsråd Svein Ludvigsen: Jeg ser ikke noen motsetning her i forhold til det jeg har sagt i brevets form til Stortinget, og som komiteen kvitterer ut i innstillingen, hva angår den saken vi skal legge fram for Stortinget. Jeg lytter også til de synspunkter som er kommet i debatten, ikke minst fra Kristelig Folkeparti, om innholdet i det Stortinget skal få seg forelagt, og som skal ligge til grunn, og i god tid, før fastsettelsen av avgiftssatsen og iverksettelsen av strukturfondet.

Jeg er helt enig i at ulike virkemidler må ses i sammenheng. Derfor er strukturfondet bare en del av det. Men uten strukturfondet vil man heller ikke få full effekt. Jeg har også oppfattet at Stortingets flertall er enig i at man må se disse tingene i sammenheng. Man må iverksette strukturfondet for å få effekt av de øvrige ordningene som er tenkt gjennomført.

Men da må jeg få lov å si at det er ikke noe nytt at Høyre og flertallet i Stortinget er imot omsettelige kvoter. Og vår definisjon av omsettelige kvoter er ikke slik som den definisjonen som mange bruker å referere til på f.eks. Island. Det er en omsettelighet som er av en helt annen karakter enn den vi har i Norge. Omsettelige kvoter som vi har i dag, som skal godkjennes av myndighetene, er en ordning som har vært under skiftende regjeringer. Og det er ikke kommet noe nytt fra denne regjeringen i så måte. Nå er vi i full gang med å drøfte det som er ute på høring, og Stortinget skal ikke være en høringsinstans i så måte, men jeg vil allikevel minne om at de driftsordninger og kvotebytter som vi har foreslått, er tenkt innført og vil være tillatt i tre av maksimalt fem år. Det er ikke noen permanente ordninger. Ethvert slikt kvotebytte skal godkjennes årlig av myndighetene, og de skal tilbake til dem som har kvoten opprinnelig, nettopp for å unngå at noen skal kunne sitte på kaipålene og dingle med føttene og være kvotebaron.

Presidenten: Den reglementsmessige tiden for ettermiddagens møte er snart over, og presidenten vil foreslå at vi fortsetter forhandlingene inntil dagens kart er ferdigbehandlet. – Det anses vedtatt.

Marit Arnstad (Sp): Nå synes jeg dette begynner å bli en interessant meningsutveksling.

For det første er jeg glad for at statsråden bekrefter at Stortinget skal få full mulighet til en drøfting av de samlede forslagene til drifts- og strukturordninger som nå er ute til diskusjon. Det synes jeg er viktig, og det må sjølsagt skje før en kan iverksette noen form for strukturfond.

Jeg vil reservere meg mot at strukturfondet skal ses i en sammenheng med resten, på den måten at hvis en er for strukturfondet, må en også være for resten. Det er ikke slik det er. For noen av oss er det tvert imot det motsatte. Strukturfondet i seg sjøl trenger ikke å være det mest bekymringsfulle, men det mest bekymringsfulle er de andre ordningene som også er sendt ut til diskusjon fra Fiskeridepartementets side.

Da er det interessant både det som Høyres representant sa tidligere i debatten, og det som fiskeriministeren nå bekrefter i replikkvekslingen. Høyre er mot omsettelige kvoter.

Så sier fiskeriministeren at forskjellen på omsettelige kvoter og kvotebytte er at et kvotebytte er tidsbegrenset. Jeg synes ikke det er en helt tilstrekkelig grensegang i forholdet mellom kvotebytte og omsettelige kvoter, og jeg synes at hans svar på det punktet nettopp er et tegn på at vi bør ha en mer omfattende debatt om hvor grensen går mellom omsettelige kvoter, som et flertall i dette hus er imot, og en kvotebytteordning, som en del av aktørene i fiskerinæringen også oppfatter som en omsettelig kvote. Det vil jeg utfordre statsråden til å gå litt nærmere inn på.

Jeg vil også spørre om han deler oppfatningene til talsmannen fra Høyre om at vi må komme til livs den omsetning av kvoter som i dag skjer, og som en på en måte stilltiende finner seg i. En ser at det foregår gjennom annonser i Fiskeribladet, og det skjer på tvers av forbudet mot omsettelige kvoter som vi i dag har. Ønsker fiskeriministeren å komme den praksisen til livs, og hvordan vil han gjøre det?

Statsråd Svein Ludvigsen: Jeg er litt overrasket over at representanten Marit Arnstad ikke ser forskjellen mellom det man har i dag av såkalte omsettelige kvoter, hvor fartøy og retten til å fiske omsettes, som må godkjennes av myndighetene i hvert enkelt tilfelle, altså omsetning av fartøy med rettighet, og det som ligger i kortene at vi skal fremme av såkalte driftsordninger, altså kvotebytte, som skal være en tidsavgrenset ordning, hvor man kan bytte fra år til år, og hvor kvoten går tilbake til den som opprinnelig har rettigheten. Man skal, slik vi har foreslått – så får vi se hva høringsinstansene foreslår – i tre av maksimalt fem år kunne foreta et slikt bytte. Men det er da et bytte som foregår fra et år til et annet, og hvor kvoten skal tilbake til eieren.

Det systemet vi har i dag, er såkalte omsettelige kvoter, hvis vi først bruker det begrepet, men det er viktig at vi definerer hva som ligger i omsetteligheten. Det er viktig i den sammenheng å ha med seg at enhver omsetning av fartøy og kvote skal godkjennes av myndighetene. Hvem som helst kan kjøpe fiskefartøy, men de får ingen rettighet uten godkjenning. Det er et helt annet system enn det man f.eks. har på New Zealand og Island, som er et system som Regjeringen så absolutt ikke kan komme til å foreslå gjennomført.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ivar Kristiansen (H): Jeg beklager å måtte forlenge debatten, men jeg skal prøve å være kort. La meg først få sitere fra komiteinnstillingen:

«I tråd med fiskernes organisasjoner ser komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, det som nødvendig at myndighetene regulerer flåtekapasiteten i alle deler av fiskeflåten på en balansert måte, som hindrer at enkelte flåtegruppers kapasitet vokser og skaper press på ressursuttaket, og synkende lønnsomhet for de opprinnelige deltakerne.» Bare så det ligger fast. Det var det ene.

For det andre vil jeg advare mot at noen søker å fremstille situasjonen slik at det er noe nytt som foregår når det gjelder kvotebytte, omsettelighet, uten at man tar med seg det forhold at Stortinget innenfor den havgående flåte langt på veg har vedtatt innføring av en enhetskvoteordning. Jeg tror en del av representantene ikke må glemme hvem som var statsråd da Stortinget fattet de nødvendige vedtak etter råd fra en tidligere regjering.

Statsråd Svein Ludvigsen: Etter det siste innlegget følte jeg behov for bare å understreke og forsterke det som representanten Kristiansen sier.

Det å innføre kondemneringsordninger gjennom et strukturfond er ikke noe annet enn det fiskerne selv gjennom sitt vedtak i Norges Fiskarlag har sagt at de ønsker å få en forgang på og vil være med på å finansiere selv. Og de har satt som forutsetning at staten også må delta.

Men vi har, slik det er sagt tidligere i dag av representanten Kristiansen, i de siste 40 årene hatt ulike kondemneringsordninger som har gitt resultat. Den første ordningen kom så tidlig som i 1960, og ca. 3 500 fartøy er allerede kondemnert gjennom de ulike ordningene. Bare i perioden fra 1960 til 1987 er det brukt 650 mill. kr av skattebetalernes penger, og kom ikke å si at det er unødvendig bruk av penger. Dette har vært nødvendig, og det har ulike storting og ulike regjeringer erkjent. Kondemneringen er et velprøvd struktureringstiltak i andre land også.

Fra 1998 og fram til i dag har det over statsbudsjettet og fiskeriatvanten vært bevilget nesten 200 mill. kr til kondemnering av kystfartøy. I den sammenheng er det i de siste tre årene kondemnert 109 kystfartøy, hvorav 44 i Nord-Norge og 7 til sammen i de to trøndelagsfylkene, som et eksempel.

Så dette er ikke noe nytt. Dette er å forsterke ordninger som har vært, og det er fra Norges Fiskarlag et ønske om at vi skal iverksette dette. Og som jeg viste til i mitt innlegg, tok allerede regjeringen Stoltenberg opp spørsmålet om et strukturfond i St.prp. nr. 1 for 2001-2002, og den daværende regjering presiserte at man ville komme tilbake til den saken når behandlingen på Norges Fiskarlags landsmøte var utført. I så måte er det heller ikke noe nytt at denne regjeringen fremmer det. Dette er i tråd med det som det ble lagt opp til fra flere regjeringer.

Geir-Ketil Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Åsa Elvik (SV): Eg føler behov for å ta opp hansken etter representanten Ivar Kristiansen.

Så vidt eg kan hugse, har Ivar Kristiansen ved fleire høve uttalt til pressa at den omsetninga vi har av kvotar i dag, har gått altfor langt, men dessverre veit vi ikkje heilt kva vi skal gjere med det.

Det skjer i dag kjøp og sal av fiskerettar trass i Stortingets uttrykte vilje. Det kjem av, som statsråden demonstrerte ganske tydeleg her i dag, at departementet godkjenner desse sala. Departementet godkjenner at retten til å fiske har ein verdi, har ein pris. Denne retten blir sjølv sagt omsett på den frie marknaden, slik som det er i dag. Det er nok å lese eit nummer av Fiskeribladet, så får ein det med seg.

Nokre har tent seg til millionærar på å selje retten til å fiske – ein rett dei har fått gratis og tilfeldig, har dei selt og fått gode pengar for. Sjølv sagt er det ein forskjell på den frie omsetninga som ein har på Island. Den viktigaste forskjellen er at dette skjer med godkjenning frå departementet. Dette dreier seg om politisk vilje, og eg forstår godt at representanten Kristiansen har behov for å vise til at ulike statsråder har sete i stolen og godkjent dette.

Elles vil eg berre vise til at den såkalla struktureringa som har skjedd i havfiskeflåten, og innføringa av einheitskvote der, ikkje har ført til spesielt betre lønsemd for enkelte av reiskapstypene – tvert imot. Ein har opplevd ein kapasitetauke og investeringar i milliardklassen. For meg er dette ein del av det bakteppet som er for den debatten vi har i dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 190)

S a k n r . 4

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (Innst. O. nr. 33 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 7 (2002-2003))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 191)

S a k n r . 5

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (Innst. O. nr. 32 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 17 (2002-2003))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 191)

S a k n r . 6

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i passloven (økt passgebyr) (Innst. O. nr. 35 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 20 (2002-2003))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 192)

S a k n r . 7

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (erstatning etter strafforfølgning) (Innst. O. nr. 21 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 77 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til Arbeiderpartiet, 5 minutter til hver av de øvrige gruppene og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Knud Storberget (A) (ordfører for saken): Det er med glede jeg som saksordfører kan konstatere at de vesentlige trekkene i lovforslaget vedrørende erstatning etter straffeforfølgning i dag blir enstemmig vedtatt i Odelstinget. Det å drive etterforskning mot enkeltindivider og det å straffedømme er en alvorlig foreteelse. Justiskomiteen har også helt klart tatt innover seg at det å trå feil i forhold til slike avgjørelser er noe av det alvorligste vi kan gjøre. Derav uttrykket: Det er bedre at ti skyldige går fri enn at én uskyldig skulle bli dømt.

I en tid hvor vi stadig peker på strafferetten og de straffeprosessuelle virkemidlene som metode for å løse samfunnets utfordringer, er jeg glad for at en samlet justiskomite nettopp ser behovet for å være strenge, klare og helt konsekvente i forhold til spørsmålet om hva som skjer når skade har skjedd, i ytterste konsekvens vil det si at man står overfor justismord.

Det som over lang tid har vært et problem i forhold til norsk lovgivning, har vært at man stadig har blitt møtt med argumenter om at lovgivningen er i strid med menneskerettighetene. Det er i seg sjøl et problem, og akademisk og juridisk gjør mange store nummer ut av det, og med god grunn. Men det aller viktigste er at vi ønsker oss en lovgivning og en straffeprosess hvor man som borger i Norge faktisk kan være trygg på at man har et strafferechtsapparat som gjør alt det kan for å unngå feil. Det har vi behov for i disse tider, sjøl om det ikke hjemles i menneskerettighetskonvensjonen eller andre lovverk. I så måte er det særdeles positivt at Regjeringa såpass raskt, konsekvent og klart har fulgt opp det som i hvert fall jeg som saksordfører føler er hovedtrekkene i Straffelovrådets utredning, og med det resultat at justiskomiteen samlet sett avgir en innstilling som omhandler det vesentlige i forhold til spørsmålene om erstatning etter straffeforfølgning.

Det mest avgjørende punktet i forhold til dette er at grunnvilkåret for å få erstatning ikke lenger er at man skal bevise sin uskyld, noe som av flere er blitt oppfattet som et særdeles vanskelig krav å komme rundt. Det lovforslaget som man nå har til behandling i Odelstinget, bøter nettopp på dette. Det blir med andre ord ikke slik at

man gjennom en prosess for å få erstatning får kastet et mistankens lys over seg.

Det er slik at lovforslaget godt sikrer nettopp de situasjoner hvor det er behov for erstatning, der man blir frifunnet, der saken blir henlagt, der man har sittet fengslet i strid med menneskerettighetsbestemmelser, eller der man er blitt idømt og har fullbyrdet straffen som senere viser seg i mengde er blitt for stor, dvs. man har sittet for lenge inne eller har måttet betale for strenge bøter. Der er lovforslaget veldig klart, og det er en glede.

Det er også bra at man nå har ryddet opp i reglene for utmålingen av erstatningen og også søker å skape et klart regelverk i forhold til spørsmålet om hvilken oppreisning, dvs. ikke-økonomisk erstatning som de forfulgte nå kan få et rettmessig krav på.

Det er to områder det har vært strid rundt når det gjelder dette lovforslaget. Det er trist, fordi vi ved dette kunne ha søkt og fått en fullt ut enstemmig komite. Jeg er også nødt for å redegjøre kort for de områder hvor komiteen har vært uenig.

Det første punktet, og det er ikke et lite viktig punkt, er spørsmålet om man kan sette ned erstatningen når man har nektet å avgi politiforklaring. Der er det slik at Arbeiderpartiet og SV mener at Regjeringen går for langt i det forslaget som nå ligger på bordet, ved å gi domstolene adgang til å sette ned erstatningen eller la erstatningen falle helt bort når man har nektet å avgi forklaring, og hvor det ikke er rimelig grunn til dette.

Dette er etter vår mening en måte å krenke den åpenbare rettigheten som er nedfelt i norsk straffeprosess, til å nekte å avgi forklaring. Dette er en rettighet som er nedfelt i mange andre lands og regimers straffeprosess. Blant annet i den amerikanske grunnloven er dette en åpenbar rettighet. Det er etter vårt skjønn også i strid med menneskerettighetskonvensjonen å begrense rettigheten til å nekte å avgi politiforklaring. Det betyr ikke at vi må søke å få folk til å avgi politiforklaringer, for det gjør mennesker i stor grad. Men det ville være uriktig å «straffe dem» i ettertid ved å sette ned erstatningen, fordi det i mange tilfeller vil være nærmest komplett umulig for vedkommende å bevise overfor en norsk domstol at man hadde en rimelig grunn til å nekte å avgi forklaring. Da kan vi faktisk bringe vedkommende inn i en situasjon hvor han på mange måter føler redsel for det han skulle ha forklart, eller vi setter ham i en svært vanskelig situasjon fordi han må komme med opplysninger som nettopp danner grunnlaget for at han på et eller annet tidspunkt nekter å avgi en politiforklaring. Derfor er det trist at dette totalt sett gode lovforslag får denne flekken på seg.

I den grad innlegg i stortingssalen blir brukt som rettskilder, enten det er flertall eller mindretall, vil jeg i hvert fall for Arbeiderpartiets og SVs del sterkt få fokusere på at domstolene har en mulighet for skjønnsmessig, etter rimelighetsgrunner, å legge vekt på dette. Ut fra de rettighetene som er nedfelt bl.a. i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, mener i hvert fall disse to partier at det skal man være særdeles varsom med å begi seg inn på, da dette faktisk kan være i strid med menneskerettighetsbestemmelsene.

Det andre forholdet som vi har tatt opp i innstillingen, er spørsmålet om fritt rettsråd eller fri sakførsel ved de sakene som bringes inn for domstolene i forhold til dette komplekset. Der er det underlig å lese flertallets innstilling, for man baserer altså fri sakførsel nærmest på et slags suksesskriterium, at hvis man har lyktes med sin sak, kan man få innvilget fri sakførsel. Det er trist, for det første fordi det bryter med en lang tradisjon i Norge, for vi har faktisk ikke knyttet det å gi fri sakførsel til utfallet av saken. Men det er også trist fordi det kan virke bremsende i forhold til dem som åpenbart har gode saker, men som av forskjellige slags grunner ikke får noe erstatning ved å bringe et inn for domstolene. I så måte er dette lovforslaget et tilbakeblikk i forhold til det som har vært ordinær rettspraksis. Det er bakgrunnen for det forslaget som Arbeiderpartiet og SV står sammen om, om at man også når man bringer disse sakene inn for domstolene, fortsatt skal ha krav på fri forsvarer.

Jeg minner om at vi fortsatt står overfor situasjoner hvor det er folk som enten er frifunnet for ganske alvorlige anklager, det er saker som er henlagt, eller det er gjenopptatte saker, og hvor folk er påført stor lidelse av å måtte bli utsatt for straffeforfølgning, og så skal man ved siste skanse bli møtt med at man da heller ikke har krav på fritt rettsråd. Det er beklagelig i forhold til helheten i dette forslaget.

Men jeg skal likevel være så pass raus til slutt og si at totalt sett har vi fått et lovforslag som er et veldig godt skritt framover, og som gjør sitt til at når vi i framtida antakelig skal vedta flere tvangshjemler og strengere straffer i dette landet, har man et sikkerhetsnett i bakgrunnen som gjør at når man trår feil, blir ikke skaden så stor, og den skal rettes opp økonomisk i den grad det kan være til noen hjelp.

Til slutt tar jeg opp de to forslagene som Arbeiderpartiet er medforlagsstiller til.

Presidenten: Knut Storberget har tatt opp de forslagene han refererte til.

Trond Helleland (H) (komiteens leder): I dag skal vi vedta flere viktige endringer i reglene om erstatning etter straffeforfølgning, endringer som vil styrke rettssikkerheten i forhold til dagens regler, og som vil gjøre det enklere for personer som har vært utsatt for urettmessig straffeforfølgning, å få erstatning.

Det er dessverre ikke til å unngå at man i kriminalitetsbekjempelsen av og til begår feil og påfører uskyldige mennesker tap. For den enkelte vil en feilaktig anklage kunne påføre uerstattelige tap, både økonomiske og menneskelige. Til en viss grad kan staten bidra til å redusere tapene noe gjennom økonomisk kompensasjon, men etter dagens regler har det vist seg vanskelig å få erstatning, fordi loven setter som krav at man skal bevise sin uskyld for å få erstatning.

Regjeringens forslag til endringer bidrar til en bedre gjennomføring av vernet etter de internasjonale menneskerettighetene. Etter forslaget får siktede som frifinnes eller får sin sak henlagt, et rettskrav på erstatning dersom

forfølgningen har medført et økonomisk tap for ham. Det er dermed ikke lenger noe krav om at han skal sannsynliggjøre at han ikke har begått handlingen. Det at man av retten er frifunnet, vil være nok til at man får rett på erstatning. Men det er også svært viktig at man ikke samtidig lager regler som kan bidra til å svekke kriminalitetsbekjempelsen. Dersom lovendringene fører til at politi og påtalemyndighet blir mer forsiktige med sine virkemidler i frykt for erstatningsbetingende tiltak, vil samfunnet tape mot de kriminelle kreftene.

Etter Høyres mening er Regjeringens forslag til regler om bortfall eller reduksjon i erstatningen dersom siktede har medvirket til at etterforskning ble igangsatt, eller til selve domfellelsen, regler som vil sikre at det ikke skjer. Det er i samfunnets interesse at flest mulig kriminalsaker oppklares. For å oppklare kriminalsaker og ikke minst for å være i stand til å revaske uskyldige er ofte siktedes forklaring helt avgjørende.

I Regjeringens forslag vil det faktum at en siktet unnlater å gjøre det han kan for å revaske seg for mistanken, herunder nekte å forklare seg, kunne medføre til nedsettelse eller bortfall av erstatning.

Jeg har registrert at representanten Storberget i dag, både i salen og i media, har vært ute og påstått at dette forslaget er i strid med menneskerettighetene. Høyre vil på det sterkeste avvise dette og mener, i motsetning til Arbeiderpartiet og SV, ikke at det skal lønne seg å motvirke oppklaringen av en sak. Er man uskyldig siktet, vil man normalt gjøre alt som står i ens makt for å revaske seg, også forklare seg uten reservasjon.

Det legges i forslaget dessuten opp til at det foretas en skjønnsmessig vurdering, der erstatningen ikke settes ned der siktede har en rimelig eller aktverdig grunn til å nekte å forklare seg.

For Høyre er det viktig at erstatning etter straffeforfølgning i størst mulig grad bare kommer de faktisk uskyldige til gode, og vi mener at det er viktig at loven forebygger og hindrer at kriminelle kan spekulere i denne typen erstatninger. Det er videre viktig for allmennhetens tillit at systemet fungerer etter hensikten.

Rettsikkerheten for den enkelte som utsettes for straffeforfølgning, er svært viktig. Men det er også viktig at en lovendring ikke medfører at folk blir redde for å anmelde kriminelle handlinger, fordi bevisene kanskje ikke er sterke nok, f.eks. en voldtekt der det ofte kan være ord mot ord. Dersom en frykter at personen vil bli frikjent og dermed får erstatning, kan dette uthule tilliten til systemet. Det er derfor viktig med en slik nedsettelsesregel, og regjeringspartiene og Fremskrittspartiet sikrer heldigvis flertall for dette.

André Kvakkestad (FrP): Det å bli utsatt for en feilaktig straffeforfølgning er en åpenbar belastning som ikke kan gå upåaktet hen. Det er ikke bare et spørsmål om økonomisk tap, men også en belastning psykisk, også for de nærstående. I den sammenheng er det viktig at hele komiteen ser at dagens regler for å få oppreisning er for strenge. Spørsmålet blir så om det skal være et rent objektivt erstatningsansvar, eller kan vi i det minste forven-

te at den straffeforfulgte har bidratt til å skaffe klarhet i saken?

Det er, som det er sagt, et prinsipp at en ikke skal tvinges til å forklare seg verken for politi eller domstolen dersom en er den tiltalte. Dette er et prinsipp som skal stå fast. Spørsmålet blir om prinsippet er så avgjørende at en skal kunne få erstatning selv om en ikke gir en forklaring som kan kaste lys over de faktiske forhold. Det at en ikke automatisk skal kunne dømmes dersom en ikke ønsker å forklare seg, gir ingen selvstendig rett til å få erstatning når en ikke bidrar til å klargjøre saken.

Skal en få erstatning, bør en i det minste ha forsøkt å bidra til gi opplysninger som får en ut av saken. Total passivitet kan neppe medføre at en har opptrådt på en måte som bør kvalifisere til erstatning. Jeg tror ikke mange vil spekulere, men det ville være underlig dersom enkelte finner det hensiktsmessig å tie og tilbakeholde informasjon fram til den endelige domstolsbehandling, fordi dette ville gi en erstatning fra staten. Alle har jo et ansvar for å fram den riktige informasjonen så raskt som mulig.

Når det gjelder fri rettshjelp for erstatningssøkende, mener Fremskrittspartiet at det er riktig å innrømme dette under den administrative prøvebehandlingen. Her vil det ofte framstå som at den erstatningssøkende får sin avgjørelse vedtatt av den andre part, staten. Da er det viktig å ha en talsmann for å kunne bli hørt på en god måte. De samme vurderinger ligger til grunn for at de også støtter at staten skal dekke advokatutgifter der domstolsbehandlingen medfører en ikke ubetydelig forbedring av resultatet for den erstatningssøkende.

Vi kan ikke se at enhver som mener seg urettmessig straffeforfulgt, skal få blankosjekker for å kjøre sine saker gjennom hele rettssystemet uavhengig av hvordan saken står. Det er slik at en her legger opp til en løsning som går inn under de normale regler for fri rettshjelp på saksomkostninger, men med en svært god løsning for de erstatningssøkende som faktisk har en sak som gir et annet og bedre resultat.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Jeg skal være kjapp, for representanten Knut Storberget holdt et helt utmerket innlegg som belyste veldig klart hva SV står for i denne saken, dessverre ikke så klart at representanten Helleland klarte å få det med seg. Derfor tenkte jeg at jeg skulle repetere noe av det sentrale i forhold til det å skulle sette ned erstatningssummen dersom man har nektet å forklare seg.

Dette går altså ikke på at vi skal akseptere at noen aktivt motvirker at saken blir opplyst, men dette går på det å passivt nekte å forklare seg. Det begrunner vi med at det ofte er vanskelig for en person å kunne opplyse hva som er årsaken til at han har nektet å forklare seg, og at det dermed er vanskelig å finne ut om det er en rimelighetsvurdering bak det eller ikke. Det er derfor de to partiene, SV og Arbeiderpartiet, mener at det bare skal være når man aktivt har motvirket opplysning av saken, at man skal kunne nedsette erstatningsbeløpet, eller at erstatningen skal kunne bortfalle.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Straffeforfølgning, siktelse og tiltale for brudd på straffebestemmelser er i samfunnets interesse. Kriminalitet bekjempes bl.a. gjennom politiets etterforskningsarbeid. Det er et arbeid som har både en forebyggende og en irettesettende funksjon.

Men også politiet og påtalemyndigheten kan trå feil. Uskyldige kan bli siktet og tiltalt for lovbrudd. Omkostningene for dem som opplever dette, er betydelige. Selv om siktelsen ikke etterfølges av en tiltale, opplever flere at uttrykket «ingen røyk uten ild» henger ved dem gjennom år. Jeg tror forslagene i Ot.prp. nr. 77 for 2001-2002 på flere måter vil gjøre det lettere for personer som uforskyldt har blitt siktet i en straffesak.

Forslagene i proposisjonen er prinsipielle, og reformen har flere mål. Den skal for det første styrke rettighetene til personer som uforskyldt har blitt straffeforfulgt. Uskyldspresumsjonen er nedfelt både i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Dagens vedtak vil ivareta dette på en bedre måte enn tidligere.

Reformen søker for det annet å unngå uthuling av kriminalitetsbekjempelsen ved at reelt skyldige eller personer som motarbeider oppklaring av straffesaker, får krav på erstatning.

For Kristelig Folkeparti er det et sentralt punkt å ha erstatningsregler som oppfyller Norges forpliktelser etter menneskerettighetskonvensjonene. Det skal ikke være slik at personer som er frifunnet av domstolsapparatet, må bevise sin uskyld for å kvalifisere for erstatning. Dagens ordning kan vanskelig praktiseres uten å bryte prinsippet om at enhver er uskyldig inntil man er dømt skyldig. Er man frifunnet i retten, er man pr. definisjon uskyldig. Regjeringens forslag tar konsekvensen av nettopp det.

Jeg vil for ordens skyld presisere at også personer som har hatt status som mistenkt, kan få erstatning. Det rettslige grunnlaget for dette finnes både i straffeprosessloven og i skadeserstatningsloven. Kristelig Folkeparti erkjenner at etterforskning kan være svært inngripende overfor enkeltpersoner, til tross for status som mistenkt og ikke som siktet i saken. Justiskomiteens flertall ønsker imidlertid ingen endring i praktiseringen av erstatningsreglene som gjelder mistenkte.

Kristelig Folkeparti er glad for at det nå uttrykkelig vil fremgå av straffeprosessloven at menneskerettsstridig frihetsberøvelse kvalifiserer til erstatning. Norge har blitt kritisert bl.a. for urettmessig bruk av varetekt og isolasjon.

Internasjonalt holder Norge høy profil når det gjelder menneskerettigheter. Det bør være en selvfølge at vi følger opp internt. Jeg håper at presiseringen som nå gjøres i straffeprosessloven § 444 c, vil innebære økt bevissthet om menneskerettighetene, både innen politiet og innen kriminalomsorgen. Dersom siktede uten rimelig grunn har nektet å forklare seg, motvirket opplysning av saken, foranlediget straffeforfølgning eller latt være å begrense skaden, skal erstatningen reduseres eller falle helt bort.

Kristelig Folkeparti har grundig vurdert hvorvidt forklaringsnektelse som grunnlag for erstatningsreduksjon

vil stride mot selvinnskrimineringsprinsippet. En siktet har rett til å nekte å forklare seg for politiet og for retten. For Kristelig Folkeparti er det imidlertid avgjørende at det ikke skal lønne seg å nekte å bidra til oppklaring av en straffesak. Derfor mener vi at det å nekte å forklare seg skal kunne danne grunnlag for erstatningsnedsettelse. Jeg vil imidlertid presisere: Slik erstatningsnedsettelse kan ikke skje dersom siktede hadde en rimelig grunn til å nekte å forklare seg.

Regjeringens forslag til erstatningsregler innebærer at siktede gis rett til full erstatning for økonomisk tap som skyldes ethvert etterforskningsskritt, ikke bare fengsling. Vilkårene for å få oppreisning, erstatning for ikke-økonomiske tap, lempes.

For Kristelig Folkeparti er det viktig å framheve at når inngripende tvangsmidler og etterforskningsskritt har vært benyttet, må terskelen være lav for å bli tilkjent oppreisning. De nye erstatningsreglene må praktiseres på en måte som sikrer effektivitet, rettssikkerhet og likebehandling. Kristelig Folkeparti mener at disse hensynene ivaretas i Regjeringens forslag om at erstatningskravet i første omgang skal avgjøres administrativt.

Justiskomiteen er delt i spørsmålet om hvorvidt det skal gis fri sakførsel ved behandling av disse erstatningskravene i domstolene. Arbeiderpartiet og SV mener fri sakførsel bør gis. Kristelig Folkeparti er uenig i dette. Vi mener det er uheldig om det er totalt risikofritt å bringe en sak inn for domstolen. Vi frykter at en slik ordning vil medføre at et unødvendig høyt antall saker ankes inn for domstolene.

Når Stortinget tiltrer Regjeringens forslag fremmet i Ot.prp. nr. 77, forsterker vi vårt humanistiske straffeparat. Inntil man er dømt skyldig, er man uskyldig. Nå vises det i handling og ikke bare gjennom ord.

Statsråd Odd Einar Dørum: Odelstinget behandler i dag forslag om en rekke prinsipielle endringer i reglene om erstatning etter straffeforfølgning. Jeg er glad for at en i det vesentlige enstemmig justiskomite har sluttet seg til forslaget og dermed fullfører det løpet som startet med Straffelovrådets innstilling, påbegynt 5. mai 1995, avgitt 18. september 1996 og sendt på høring 7. november 1996.

Vår straffeprosess har innebygd en rekke rettssikkerhetsgarantier. Garantiene skal sikre at uskyldige personer ikke blir domfelt, og at uskyldige i minst mulig grad blir utsatt for belastende inngrep under etterforskningen.

Men trass i disse rettssikkerhetsgarantiene skjer det fra tid til annen at uskyldige blir skadelidende på grunn av samfunnets straffeforfølgning. Da har samfunnet ansvar både for å avdekke urett som er begått, og for å rette opp feil i den grad det er mulig, bl.a. ved å gi en økonomisk kompensasjon til den siktede.

Justismordkomisjonen, som jeg tok initiativ til at ble utredet, og som blir satt i kraft i 2003, vil bidra til å styrke muligheten til å avdekke feil som strafferettsapparatet har begått. Lovforslaget som behandles her i dag, gjelder det andre aspektet, nemlig hvordan samfunnet

skal gjøre opp for den skade som en person urettmessig har blitt påført under straffeforfølgning.

Forslaget som Regjeringen har fremmet, innebærer at de som uforskyldt har blitt ofre for straffeforfølgning, gis et utvidet krav på erstatning. Forslaget styrker rettighetene til personer som uforskyldt har blitt straffeforfulgt. Samtidig har det vært et viktig mål å hindre at kriminalitetsbekjempelsen svekkes ved at det ytes erstatning til personer som reelt sett har begått den straffbare handlingen.

For å ivareta begge disse to viktige hensynene er det foreslått endringer på seks sentrale punkter:

For det første vil jeg framheve forslaget om å oppheve vilkåret om at en siktet som frifinnes eller får sin sak henlagt, må sannsynliggjøre at han ikke har begått handlingen for å få erstatning. Siktede personer som frifinnes eller får sin sak henlagt, får dermed som utgangspunkt rettskrav på erstatning. I dag risikerer man at det skapes et inntrykk av at den siktede egentlig er skyldig hvis vedkommende taper erstatningssaken. Det bør vi unngå. Forslaget styrker også gjennomføringen av uskyldspresumsjonen i Den europeiske menneskerettskonvensjonen.

Videre skal tap som følge av menneskerettsstridig frihetsberøvelse i alle tilfeller gi rettskrav på erstatning. Når vilkårene for rettskrav på erstatning ikke er oppfylt, foreslås det at den siktede skal gis rett til erstatning når det framstår som rimelig.

For det fjerde mener jeg at erstatningen bør settes ned eller falle bort dersom den siktede ved sin atferd har medvirket til at etterforskningen ble igangsatt eller til domfellelsen. Det vil virke urimelig om den siktede får erstatning for tap som han har medvirket til. Hvis f.eks. den siktede motvirker sakens opplysning ved å gi en uriktig tilståelse eller ved å påvirke vitner, bør det kunne gi grunnlag for nedsettelse eller bortfall av erstatning. Erstatningen bør også kunne settes ned eller falle bort dersom den siktede uten rimelig grunn har nektet å forklare seg, motvirket til sakens opplysning e.l. Jeg er glad for at flertallet i justiskomiteen støtter forslaget på dette punktet fullt ut.

Jeg har merket meg at et mindretall i justiskomiteen går inn for at en forklaringsnektelse ikke skal kunne gi grunnlag for at kravet faller bort eller settes ned. En slik løsning ville etter min mening vært uheldig. Det er rimelig at den siktede ikke skal tvinges til å måtte velge mellom å forklare seg uriktig eller bidra til sin egen domfellelse. Men i erstatningssaken må det kunne legges vekt på om den siktede har gjort det som er i hans makt for å renske seg. Gjør han ikke det, men tvert imot velger ikke å bidra til at saken oppklares, har han medvirket til at straffeforfølgningen har funnet sted. Det er vedkommendes rett, men vedkommende må da akseptere at det ikke eller i mindre grad ytes erstatning. Noe annet ville lett kunne ha ført til støtende resultater.

For det femte mener jeg at oppreisning for ikke-økonomisk skade skal tilkjennes når siktede personer har vært frihetsberøvet. Frihetsberøvelse er et inngripende tiltak som normalt føles som en stor belastning for den

siktede. Jeg mener derfor at den siktede bør ha rettskrav på oppreisning for frihetsberøvelse. Det samme gjelder siktede som blir frifunnet etter å ha utholdt frihetsstraff.

Det siste forslaget til endring i proposisjonen som jeg ønsker å trekke fram, gjelder forslaget om at krav på erstatning skal avgjøres administrativt i første omgang. Det er unødvendig tungvint å domstolsbehandle alle erstatningskravene i første runde. Ordningen er betryggende fordi kravet kan bringes inn for domstolene til full prøvelse. Endringene gjør det nødvendig med administrative og økonomiske forberedelser før loven kan settes i kraft.

Den engelske filosofen Jeremy Bentham skal en gang ha uttalt, fritt oversatt, at et overgrep i straffeforfølgningen i seg selv er en alvorlig feil, men det å ikke rette den opp på en mest mulig rettfærdig måte undergraver hele samfunnsordenen. Dette er kloke ord, og det er etter min mening også en dekkende oppsummering av den debatten som finner sted her i dag.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Knut Storberget (A): Det er bare to forhold som jeg har lyst til å kommentere fra debatten.

Det første er spørsmålet om man kan vektlegge det å nekte å avgi politiforklaring. La det fra denne talerstolen være helt klart at jeg mener at vi bør oppfordre til og sørge for å få et system hvor flest mulig, så langt man kan, bidrar med sine politiforklaringer. Men spørsmålet blir egentlig, og etter at jeg har hørt representanten Marthinsen: Står vi overfor en rettighet til å nekte å gi forklaring, eller gjør vi det ikke? Rettighetsbegrepet må faktisk være noe mer enn bare ord. Det må være en rettighet mer enn bare i navnet, også i gavnet. I den grad man begynner å gjøre den rettigheten vanskeligere og vanskeligere og til slutt illusorisk, ved at man sier at vi skal straffe deg hvis du ikke avgir politiforklaring, for da risikerer du nemlig at du heller ikke får erstatning for den uberettigede forfølgningen du nå er utsatt for – jeg antar at siktede vet det når han avgir sin politiforklaring – så bidrar vi faktisk til å svekke den rettigheten, som er en veldig viktig rettsikkerhetsgaranti. Det er slik sett jeg mener at Kristelig Folkeparti i denne saken, som også i en del andre saker, ikke bare kan snakke om rettigheten, samtidig som man svekker den og etter mitt skjønn i stor grad gjør den illusorisk. For den siktede, og etter hvert kanskje også den domfelte, har bare en sjanse til å få opprettet noe av status quo etter en alvorlig straffeforfølgning, og det er eventuelt gjennom økonomisk reparasjon. Derfor blir det heller ikke riktig, og det tok representanten Thorkildsen bra. Men det blir ikke riktig når justiskomiteens leder sier at vi fra Arbeiderpartiet og SV sier at det ikke skal lønne seg å motvirke oppklaring av en sak. Det er jo det som er vårt forslag. Det går nettopp på at man *kan* sette en erstatning når man aktivt har motvirket opplysning av saken. I såpass viktige prinsipp saker som dette er, hadde jeg ventet at man i hvert fall opererte med et korrekt faktum.

Til slutt når det gjelder spørsmålet om retts hjelp: Det er litt påfallende at man skal ha fri advokat og fritt rettsråd ved den administrative behandlingen. Så sier også representanten Kvakkestad at da er det viktig å ha en talsmann. Hvorfor er det ikke viktig å ha en talsmann når man går i retten, hvor man virkelig skal ha aktører til å snakke for seg? Hvorfor er ikke det viktig når man har kommet så langt? Det er jo der det er viktig å ha en talsmann. Det er jo der man bruker muntlighet. Det er jo der man prosederer, og da skal man altså ikke ha betalt for advokaten sin. Dette henger ikke på greip. Problemstillingen er at man har krav på fri advokat helt til man kommer til domstolen, og når man har valgt den linjen, burde man kjørt den helt ut etter min mening.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 192)

S a k n r . 8

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd) (Innst. O. nr. 29 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 109 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter for Kristelig Folkeparti, 5 minutter til hver av de øvrige gruppene og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikkordskifte etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Einar Holstad (KrF) (ordfører for saken): Ot.prp. nr. 109 for 2001–2002 omhandler flere og til dels ulike forslag fra Regjeringen. Man drøfter hvorvidt rasistiske organisasjoner og rasistiske demonstrasjoner bør forbys, men fraråder dette. Man foreslår en tydeliggjøring av at rasistiske symboler omfattes av straffelovens rasismeparagraf. Videre foreslås endringer i bestemmelsen om besøksforbud og i straffelovens bestemmelse om strafferamme ved konkurrens.

Som saksordfører vil jeg gjennomgå hovedtrekkene i justiskomiteens innstilling. Justiskomiteen har grundig vurdert hvorvidt rasistiske organisasjoner bør forbys ved lov. Rasistiske organisasjoner, rasistiske grupperinger og rasistiske holdninger utfordrer vesentlige grunnverdier som vårt samfunn er bygd på, og utgjør en trussel mot landets minoriteter. Den enkeltes opplevelse av likeverd og livskvalitet er ikke forenlig med rasisme. Rasismen må bekjempes i alle dens former!

Vil et forbud mot rasistiske organisasjoner være et hensiktsmessig og effektivt middel for å bekjempe rasisme? Justiskomiteen mener at det kan bli vanskeligere å stoppe rekrutteringen til rasistiske organisasjoner om disse i større grad enn i dag skal operere i det skjulte. Kon-

sekvensen av et lovforbud mot rasistiske organisasjoner vil lett kunne bli at organisasjoner av denne type går under jorden. Komiteen erkjenner dessuten at det faktisk vil være vanskelig å håndheve et organisasjonsforbud før straffbar handling er begått.

Etter Kristelig Folkepartis oppfatning skal man på prinsipielt grunnlag være tilbakeholden med organisasjonsforbud, dette fordi et slikt forbud kan misbrukes som et argument for begrensninger som rammer videre enn hensikten, og som argument for totalitære regimer. Vi vil derfor i et samfunnsperspektiv oppnå lite ved et lovforbud. Dette er grunnen til at en samlet komite støtter Regjeringens forslag om ikke å innføre et lovforbud mot rasistiske organisasjoner.

Hvorvidt rasistiske demonstrasjoner bør forbys, drøftes også i proposisjonen. Et forbud anbefales verken av Regjeringen eller av høringsinstansene.

Jeg vil påpeke at politiloven § 11 tredje ledd har vært brukt av bl.a. Oslo politidistrikt for å forby en rasistisk demonstrasjon som man vurderte ville forstyrre den offentlige ro og orden. Justiskomiteen har lagt vekt på at dagens regelverk gir mulighet for å forby demonstrasjoner. Vi har også vektlagt høringsinstansenes vurdering av at regelverket er tilstrekkelig slik det i dag er. Komiteen går derfor ikke inn for at det skal vedtas et eget straffebud mot rasistiske demonstrasjoner.

Justiskomiteens flertall mener at det er behov for å tydeliggjøre i straffelovens rasismeparagraf at også rasistiske symboler omfattes av forbudet. En slik tydeliggjøring vil gjøre det lettere for skoler, fritidsklubber og foreldre å sette regler for hva barn og unge kan bære av symboler.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at denne presiseringen i straffeloven § 135 a ikke medfører en dreining av politiets fokus, fra rasistiske uttalelser til rasistiske symboler. Gruppen av mennesker som kan tenkes å uttrykke seg i strid med rasismeparagrafen, er trolig langt større enn dem som bærer rasistiske symboler. Derfor må politiet ha en bred fokusering for å avdekke brudd på forbudet, både mot rasistiske uttalelser og symboler.

Ordnningen med besøksforbud er et viktig virkemiddel for å verne enkeltmennesker mot vold, forfølgelse, krenkelse eller andre straffbare handlinger. De endringer som Regjeringen foreslår i straffeprosessloven § 222 a, vil klart gjøre bestemmelsen om besøksforbud mer tilgjengelig og dermed gjøre ordningen mer kjent og mer utbredt. Det er maktpåliggende at politiet anvender bestemmelsen om besøksforbud ved behov.

I justiskomiteens innstilling presiserer en samlet komite at bestemmelsen om besøksforbud må praktiseres likt over hele landet. Når det er risiko for at en person f.eks. vil bli utsatt for vold, skal det vern som gis fra politiets og det offentliges side, være likt – uavhengig av hvor i landet man bor.

De endringer som Regjeringen foreslår i besøksforbudsbestemmelsen, vil bidra til større klarhet om lovgivers intensjon og hensikt med bestemmelsen. Konsekvensen av lovendringen vil trolig både være mer lik praksis hos politiet hva gjelder illeggelse av besøksfor-

bud, og videre vil personer som er i risikozonen, få en økt rettssikkerhet. Det er nå viktig at Justisdepartementet påser at påtalemyndigheten anvender bestemmelsen i tråd med Stortingets intensjon.

Personer som utsettes for overgrep i hjemmet av ektefelle, samboer eller andre, bør kunne sikres ved at overgriper ilegges et besøksforbud som også omfatter vedkommendes hjem. Dette er nødvendig for at personer som utsettes for overgrep i eget hjem, skal få beskyttelse på stedet der risikoen for krenkelsen er størst. Om overgriper i tilfeller med f.eks. vold i hjemmet ikke pålegges å flytte, må offeret velge mellom å flytte eller å forbli i en vanskelig livssituasjon. Dette valget er det urimelig å pålegge den krenkede part. En samlet komite støtter derfor Regjeringens forslag om at det i straffeprosessloven § 222 a inntas en egen hjemmel for nedleggelse av besøksforbud i eget hjem.

Justiskomiteen har her tatt et bevisst verdivalg. Vi står på den voldsutsattes side. Mennesker som utsetter andre for vold, skal ikke ha forrang, selv ikke til eget hjem. Vi erkjenner imidlertid at besøksforbud som innebærer forbud mot å oppholde seg i eget hjem, er inngripende. Av denne grunn og for å sikre lik praksis av besøksforbudsbestemmelsen er det viktig med en konkret hjemmel for dette i lovteksten.

Besøksforbud i eget hjem skal bare kunne nedlegges for tre måneder av gangen. I loven oppstilles imidlertid ikke noen absolutt grense for hvor lenge besøksforbud i eget hjem samlet sett skal kunne gjelde for. I den grad den eller de gjenværende i hjemmet ikke i løpet av tre måneder har hatt mulighet til å finne annet egnet bosted, bør besøksforbud i eget hjem normalt forlenges.

For justiskomiteen er det viktig at rettslig prøving av illeggelse av besøksforbud skjer så raskt som mulig. Dette er av stor betydning for den personen som besøksforbudet rammer. I komiteens innstilling ber vi Justisdepartementet melde tilbake til Stortinget i hvilken grad politiet prioriterer arbeidet med denne type saker.

Regjeringspartiene støtter Regjeringens forslag om endring i straffeloven § 62. Endringen innebærer at den øvre strafferammen ved konkurrans heves til det dobbelte av det strengeste lovbruddet som er til pådømmelse, dette i motsetning til dagens regel hvor den maksimale strafferamme er en og en halv ganger strafferammen i det strengeste straffebudet som behandles i saken. Dette forslaget får flertall gjennom Fremskrittspartiets subsidiære støtte.

Kristelig Folkeparti mener at det særlig er nødvendig å heve straffenivået i saker vedrørende volds- og seksuallovbrudd. Vi har tidligere påpekt at straffenivået for såkalte normalforbrytelser i slike saker er for lavt. Forbrytelser mot individet er generelt så vidt krenkende at straffverdigheten bør gjenspeiles i den utmålte straff i større grad enn hva tilfellet er i dag.

Påtalemyndigheten har under høringen særlig vært opptatt av at straffenivået ved omfattende og gjentatt vinningskriminalitet er for lavt. For å styrke samfunnets vern mot de skadelige utslag av vinningsforbryternes aktiviteter og ut fra mer allmenne forholdsmessighetsbe-

traktninger mener Kristelig Folkeparti at straffnivået også bør heves i denne type saker.

For øvrig viser jeg til justiskomiteens innstilling i saken.

Knut Storberget (A): Jeg skal prøve å være kort.

Når det gjelder de tre temaene som her er til behandling, er det vel én refleksjon som melder seg, både i forhold til kampen mot rasisme, kampen mot vold og det å forebygge at voldsdomte og også personer som er siktet for vold, beveger seg i områder hvor vi ikke ønsker å ha disse.

Disse tre forslagene har på mange måter en fellesnevner, og det er først og fremst at vi ikke kan stirre oss blinde på de virkemidlene man faktisk har i straffeprosessen. I så måte må jeg si at jeg synes det er prisverdig at man ut fra den debatten vi har hatt vedrørende kampen mot rasisme, stopper på det punktet som departementet her gjør i sitt forslag, og som også flertallet i justiskomiteen gjør når det gjelder et eventuelt forbud mot organisasjoner – først og fremst fordi det ligger et annet viktig signal i dette. Det er at strafferetten på mange måter er utilstrekkelig for å bekjempe økende rasisme ute, og at det faktisk er på andre arenaer og med andre midler stortingsflertallet mener at man skal bekjempe denne utingen.

Når det gjelder det forslaget som nå ligger på bordet med hensyn til symboler, er det åpenbart at mange har ment at det allerede var dekket av loven. Men den klargjøringen som gjøres, synes nødvendig. Den er etter undertegnedes og Arbeiderpartiets oppfatning også grei å ha med.

Det er likevel grunn til å presisere at for dem som måtte høre debatten, og for andre interesserte, betyr ikke dette for Arbeiderpartiets del – og jeg antar det også gjelder for hele flertallet – at man faktisk toner ned innsatsen mot den organiserte rasisme, snarere tvert imot. Den bør bekjempes, men, som sagt, på andre arenaer og med andre virkemidler enn dem vi i justiskomiteen umiddelbart har til rådighet. Jeg synes det er viktig å få sagt det.

Det forslaget som er fremmet når det gjelder straffeloven § 62, krever noen kommentarer fra Arbeiderpartiets side. Det er et forslag som vi går imot. Vi argumenterer mot dette forslaget mye etter de samme linjer. Det er nødvendig med en straffeskjerpelse når det gjelder gjengangerkriminalitet, og det er nødvendig med en straffeskjerpelse for flere typer vold. Vi har sett en straffeskjerpelse når det gjelder voldtekt, og det er nødvendig med straffeskjerpelse på flere områder. Det er helt åpenbart. Men Arbeiderpartiet har på mange måter valgt å falle ned på den konklusjon som departementet trekker sjøl, på side 40 i proposisjonen:

«Høringsrunden har bekreftet at det kan reises spørsmål ved om det er et reelt behov for lovendringen ...»

Vi er av den oppfatning at da skal man være varsom med å begi seg inn på denne type symbolpolitikk – som det også er kalt av høringsinstansene – når man ser at effekten er marginal. Problemet er, når man tar f.eks. spørsmålet om grove tyverier hvor man ønsker seg en

straffeskjerpelse for gjengangerne, at 95 pst. av de 2 550 reaksjoner for grovt tyveri som man hadde i fjor i dette landet, var bøter eller fengsel i under ett år. Ti reaksjoner lød på fengsel i tre år eller mer, mens maksimumsstraff ikke forekom. Det var i en situasjon hvor maksimumsstraffen for ett grovt tyveri er seks år, gjentatte grove tyverier er ni år, og nå ønsker altså flertallet å få den opp til tolv år. Jeg synes det er grunnlag for å si at dette farlig nærmer seg symbolpolitikk, som da antagelig ikke vil ha noen effekt i forhold til det problemet man står overfor.

Endelig ville også en slik linje etter hvert fordre en debatt om hvor langt man skal gå for å bekjempe disse samfunnsmessige ondene ved stadig å rope om strengere straffer, tatt i betraktning den økte belastningen på Kriminalomsorgen og de fleste av de oppgaver vi faktisk har gitt Kriminalomsorgen, både i forhold til varetekt, i forhold til vanskeligheter med prøveløslatelse og i forhold til de køene vi ser. Dette er bakgrunnen for at et mindretall i komiteen vil gå imot denne lovendringen i straffeloven § 62.

Carsten Dybevig (H): Internasjonale konvensjoner dissenterer for hvordan vi skal forholde oss til retten til å organisere oss. Vi har forpliktelser overfor FNs rasediskrimineringskonvensjon, som ettertrykkelig fastslår at rasediskriminerende organisasjoner skal forbys. På den annen side har Norge internasjonale forpliktelser i forhold til organisasjonsfrihet. Foreningsfrihet er nedfelt i EMK – Den europeiske menneskerettskonvensjon – artikkel 11 og i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, artikkel 22. Det sier seg selv at retten til å ytre seg fullt ut vil kunne krenke FNs rasediskrimineringskonvensjon. Det blir derfor en pinlig nøyaktig grense som må tråkkes opp. Det blir ikke en sak om smak og behag, eller hva hver enkelt måtte ha av personlige følelser. Det må være en klar og forståelig skillelinje mellom hvor grensen går for hva som er rasisme. Loven mot rasistiske ytringer vil kun ha betydning hvis domstolene blir i stand til å kunne pådømme brudd på straffeloven § 135 a.

I dag er loven utydelig og vag og vanskeliggjør domstolenes arbeid. Også grupper i befolkningen mener at ytringsfriheten blir truet. Loven må derfor tydeliggjøres. Loven vil ha bedre presiseringer enn tidligere, som vil gi et klarere skille for hva som er forbudt eller ikke. En forbedret presisering av loven kan også bidra til økt bruk av bestemmelsen.

Med endringen i loven vil det bli enklere for skoler, ungdomsorganisasjoner, fritidsklubber og familier å sette klare regler for hva slags type symboler ungdom kan bære.

Den nye loven gir imidlertid mange dilemmaer. Innstramninger i bruk av symboler vil etter manges mening være en begrensning av ytringsfriheten. Ytringsfriheten skal gå langt i et demokrati. Dess flere begrensninger i tillatte ytringer demokratiet innfører for å beskytte enkeltgrupper eller hele befolkningen, dess større mulighet for at disse ytringene og holdningene ikke kan bekjempes. Et demokrati som må beskytte seg mot ulike ytringsformer av frykt for hva en slik ytring kan medføre, er et skjørt demokrati. Den beste måten å bekjempe uakseptable hold-

ninger på er gjennom spredning av kunnskap i debatt og ved argumentasjon. Dette styrker demokratiet, og det styrker ytringsretten. Vi kunne forby bruk av rasistiske symboler på generelt grunnlag. Spørsmålet blir da: Vil de grupper som står for uakseptable rasistiske holdninger, slutte å bruke disse symbolene eller bare innføre nye symboler? Med fornøyelse og til allmenn frustrasjon kunne de leke hund og katt med offentlige myndigheter. Justiskomiteen var på besøk i New York og fikk oppleve hvordan politiet hadde løst diverse gjengers hemmelige språk. Det som var typisk, var at nye koder, symboler og språk ble tatt i bruk for å opprettholde det hemmelige språk. Det mest vesentlige i denne saken er at bruk av symboler skal settes i sammenheng med hvordan de brukes. Det blir ikke en tolkningssak hva symbolet i seg selv betyr, men de facto hvordan ytringen eller symbolet gjøres og hva ytringen består i.

Brukes symboler sammen med rasistiske ytringer eller rasistisk adferd, rammes dette av § 135 a i straffeloven, den såkalte rasismeparagrafen. Det er ikke nok med passiv bruk av symboler, men krever en aktiv bruk av symboler for å ramme etniske grupper. Etter min oppfatning krenkes ikke ytringsfriheten, fordi straffelovens rasismeparagraf ikke blir gjort gjeldende før det foreligger en aktiv, ikke passiv, symbolbruk som er myntet på å ramme etniske minoriteter.

Å forby rasistiske organisasjoner vil også etter min oppfatning være kontraproduktivt. Hemmelige og undergrunnsorganisasjoner er ikke en god løsning for fremtiden. Det vil vanskeliggjøre samfunnets arbeid med å komme rasismen til livs. Dess flere forbud mot personer med rasistiske holdninger, dess mer opportunt for noen å kunne delta kun med den begrunnelsen og ikke kanskje på grunn av den rasistiske saken. Åpenhet er en forutsetning for at demokratiet med demokratiske virkemidler kan bekjempe rasistiske ytringer. Holdninger fjernes ikke alltid ved bruk av politimakt. Vi kan styre adferdsmønsteret hos de fleste, men samfunnets evne til å motarbeide rasistiske holdninger gjøres kun gjennom åpne demokratiske kanaler.

Forbud mot rasistiske demonstrasjoner kommer som en følge av innstramminger i bruken av rasistiske symboler. En demonstrasjon er en handling med bruk av symboler med ett formål: å krenke menneskeverdet og spre rasisme. Målet er ikke å fremme synspunkter, men å mane til rasistiske holdninger og adferd.

Så vil jeg si litt om besøksforbud. Et av forslagene er å ha mulighet til å nedlegge besøksforbud også i eget hjem. Det skal ikke være slik at en mor med barn må flytte fra hjemmet sitt bare fordi den voldelige faren står som eier av huset. Men besøksforbud skal kun brukes som et krisetiltak, og det krever raskt behandling. Derfor går vi inn for å klargjøre og forenkle regler og vilkår for saksbehandling.

Så gjelder det dette med konkurrens, og at man skjærer strafferammen når man har flere kriminelle handlinger samtidig. Det er viktig å markere overfor domstolene at Stortinget helt klart ønsker en skjerpet strafferamme for flere lovbrudd som blir begått samtidig.

H e i d i G r a n d e R ø y s hadde her teke over presidentplassen.

Jan Arild Ellingsen (FrP): For Fremskrittspartiets del har dette også vært en interessant odelstingsproposisjon som berører tre viktige forhold: Det første omhandler rasisme og holdninger til det. En ting skal være klinkende klar: Fremskrittspartiet tar avstand fra enhver form for rasisme. Likevel er det slik at vi i denne saken har funnet ut at når det gjelder forslaget som ligger framme om å forby rasistiske symboler, vil vi gå imot det. Vi har også registrert at det er ganske stor uenighet i høringsuttalelsene om hvordan man skal forholde seg til dette. Bekymringen hos de som er motstandere av å innføre et slikt forbud, er at dette blir et fokus på symbolene og ikke på holdningene. Det er en bekymring som Fremskrittspartiet deler. Vi er redd for at vi ved å fokusere på symboler får en dreining vekk fra det som er viktig.

Vi registrerer også, som sagt, at det er forholdsvis stor grad av dissens mellom de berørte parter om hva de faktisk ønsker å gjøre. Jeg vil bl.a. referere noe Straffelovkommisjonen sier i forhold til det denne studiegruppen har foreslått:

«Kommisjonen har ikke funnet noen holdepunkter for den forståelse studiegruppens flertall bygger på, og antar at denne også er i strid med den vanlige forståelsen av bestemmelsen.»

Videre deler vi den vurderingen som Riksadvokaten har når han påpeker at et utvidet forbud mot symbolbruk vil kunne føre til at man ikke så lett kan identifisere fienden, nemlig at fokus blir forskjøvet fra bekjempelse av holdninger til bekjempelse av symboler. På denne bakgrunn vil vi stemme imot forslaget som går på at man skal forby rasistiske symboler.

Når det gjelder et annet moment som er berørt her, som går på det med besøksforbud, er det helt klart at det for Fremskrittspartiets del også er viktig at vi tar et oppgjør med dette. Grunnen til det er at dette er noe av den verste type vold som faktisk foregår. Den foregår som regel innenfor hjemmets fire vegger, og det er de nærreste som er taperne. Og i den grad vi kan gjøre noe med det, forplikter vi oss til faktisk å ta tak i dette, ikke minst i forhold til de ungene som blir direkte berørt, og som kanskje gruer seg når de kommer hjem fra barnehage og fra skole, til hva som vil skje den og den ettermiddagen og den og den kvelden. Derfor er det også viktig for Fremskrittspartiet å støtte opp om dette forslaget. Det handler om å ivareta den svake parten i et parforhold. Det er selvfølgelig et drastisk skritt å legge inn et besøksforbud i noens eget hjem, men i noen få tilfeller vil det være den beste løsningen, og det vil være det eneste forsvarlige. Vi forutsetter selvfølgelig at når man skal vurdere å innføre besøksforbud, skal man ha en grundig gjennomgang og en skikkelig vurdering av det før et slikt tiltak blir iverksatt. Det er ganske alvorlig når man pålegger noen å forlate eget hjem.

Det siste temaet som er berørt her, er et tema om konkurrens. Jeg har hørt representanten Storberget påpeke at man ikke bruker strafferammen godt nok i dag. Det tror

jeg han har helt rett i. Det er vel en av utfordringene som Stortinget har når det gjelder å kommunisere ut til domstolene hva som faktisk er den aktuelle politiske holdningen i denne salen. Det er mulig at vi snakker forbi hverandre, det er mulig at domstolene synes at den straffeutmålingen de allerede gjør i dag, er god nok, men samtidig er det et politisk signal i det forslaget som foreligger fra Regjeringen. Da håper og tror jeg at domstolene også tar dette innover seg når man foreslår en skjerping av den type som her ligger framme. For Fremskrittspartiets del hadde vi helst sett at man gikk atskillig lenger, vi synes at hver enkelt kriminell handling skal straffes individuelt. Vi er en prinsipiell motstander av denne «kvantumsrabatten», som den så populært er blitt kalt etter hvert. Jeg lar meg også fascinere litt over en merknad fra Arbeiderpartiet og SV, som representanten Storberget var inne på i stad, hvor man påpeker at

«fangetallet i Norge i dag er stort nok, vi sliter med lange soningskøer og med en sulteforet kriminalomsorg. Dette taler ikke for å øke antallet fanger og forlenge deres straffer».

Da blir det altså tilnærmingen til soningskøene som er det aktuelle, og ikke den straffbare handlingen. En slik logikk vil iallfall Fremskrittspartiet ta sterk avstand fra, for da synes vi man lager en gedigen skivebom på saken.

Jeg vil ta opp forslaget vårt i forhold til § 62, forslag nr. 1. Hvis dette eminente forslaget mot formodning skulle falle, vil vi selvfølgelig støtte regjeringens forslag.

Presidenten: Jan Arild Ellingsen har teke opp det forslaget han sjølv har referert til.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Det er fristende å si at med Fremskrittspartiet i regjering ville vi ikke fått bygd nok fengsler.

Jeg velger – i hvert fall foreløpig – å overlate innlegget om konkurrens til representantene for Arbeiderpartiet, fordi våre to partier har felles holdning i akkurat den saken. Jeg kommer heller til å konsentrere innlegget mitt om det som angår besøksforbud i eget hjem, for der har SV en del særmerknader som vi står alene om.

Jeg syns dette er en stor dag. Justiskomiteen tar med forslaget om adgang til å nedlegge besøksforbud i eget hjem et langt skritt i retning av å legge ansvaret for volden der den hører hjemme, nemlig hos voldsutøveren. Jeg syns det er flott, ansvarlig og modig av justisministeren å foreslå den presiseringen som må til, for at alle skal være klar over at voldelige personer kan fjernes fra eget hjem når volden finner sted hjemme. Dette forslaget ble i sin tid foreslått i brev form av SVs representant, Ågot Valle, til tidligere justisminister Hanne Harlem, etter at Krisesentersekretariatet gang på gang hadde påvist hvilken urett vi gjør ofre for vold, som oftest kvinner og barn, når det er de som må ta konsekvensen av menns vold i hjemmet, ved at det er de – ofrene – som flytter ut, som oftest til et krisesenter. SV mener det er særdeles viktig at vi aldri tillater at ansvaret for vold skyves over på ofrene, og spesielt er det viktig at barna skjermes. Dette er derfor en viktig og riktig avgjørelse.

Samtidig mener jeg at vi kunne gjort mer, og vi kunne gjort noen ting annerledes. For det første mener jeg det er trist og til og med uansvarlig at komiteens flertall, alle unntatt SV og Arbeiderpartiet, ikke har innsett betydningen av behandling av voldsutøvere. Det hjelper verken å flytte volds personer ut av hjemmet eller å fengsle dem så lenge de ikke får hjelp til å slutte å bruke vold. Resultatet blir nemlig nye volds ofre, nye ødelagte liv – liv som vi faktisk kan redde, og som vi har plikt til å redde.

Alternativ til Vold – jeg slutter ikke å mase om dem – har i en nylig publisert bok, bestilt av Regjeringa sjøl gjennom handlingsplanen «Vold mot kvinner», påvist at 60–70 pst. av voldelige menn slutter å slå dersom de får adekvat behandling. ATV er faktisk landets, sannsynligvis et av verdens, beste tilbud innen voldsbehandling, og dermed også forebygging. Min bekymring er at de mennene – for det er i hovedsak menn det nye besøksforbudet vil angå – som nå vil tvangsflyttes ut av sine hjem, vil opparbeide seg en farlig aggresjon og hevnlust, bl.a. som en følge av forsterket avmaktfølelse. Disse mennene vil med andre ord kunne utgjøre en risiko for kvinners og barns liv og helse – og muligens andres også. Det er derfor ytterst viktig at Regjeringa følger denne utviklingen nøye, og det er mitt håp at den vil innse betydningen av et utbygd og stabilt ATV i framtida. Dette vil i så fall være en særdeles lønnsom investering.

Til den konkrete utformingen av forslaget: SV støtter Jurk, Juridisk Rådgivning for Kvinner, og Krisesentersekretariatet, som i høringsrunden gikk imot at nedleggelse av besøksforbud i eget hjem må begrenses til de tilfellene hvor det er risiko for straffbare handlinger. Også Riksadvokaten setter spørsmålsteget ved om et slikt krav svekker beskyttelsen av den svake part. Riksadvokaten påpeker videre at det at noen må forlate sitt eget hjem, uansett alltid vil være et sentralt moment i forholdsmessighetsvurderingen etter straffeprosessloven § 170 a. Barne- og familiedepartementet deler riksadvokatens bekymring.

Derfor fremmer SV forslag om at kriteriet for å nedlegge besøksforbud i eget hjem skal være at det er grunn til å tro, og ikke sannsynlighetsovervekt for, at en av handlingene som er nevnt i lovforslaget, vil begås. Jeg syns det er synd at ingen andre partier støtter oss i dette.

I tillegg går SV imot forslaget om at det skal være mulig å nedlegge begrensede besøksforbud. Jeg mener det er høyst spesielt og temmelig uansvarlig av departementet å fremme et slikt forslag uten å ha det på høring først. Høyesteretts kjæremålsutvalg skriver i «Rettstidende 2001» at «et besøksforbud med et nærmere begrenset unntak for besøk under tilsyn ... vil i praksis lett kunne skape uklarhet, og dermed utsette den person som skal beskyttes for et press som ordningen med besøksforbud var ment å gi beskyttelse mot».

SV mener hensynet til samvær med felles barn under ingen omstendigheter må veie tyngre enn hensynet til den voldsutsattes sikkerhet. I slike tilfeller må man heller finne ordninger som gjør at den voldsutsatte slipper å møte den andre parten, f.eks. ved at det offentlige sørger for å hente barna og bringe dem til den besøksforbudet gjelder. Informasjon fra Krisesentersekretariatet viser at

vold ofte utøves i forbindelse med overlevering av felles barn. Den besøksforbudet skal beskytte, må aldri utsettes for et press om å tilpasse seg i slike situasjoner. Dette kan umulig være bra for barna heller.

Til slutt: SV mener at den obligatoriske domstolsprøvingen av besøksforbud skal inkludere negative beslutninger, slik Barne- og familiedepartementet, Advokatforeningen, Krisesentersekretariatet og Kompetansesenter for voldsofferarbeid tar til orde for.

Jeg tar opp SVs forslag i innstillingen.

Presidenten: Inga Marte Thorkildsen har teke opp det forslaget ho sjølv har referert til.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg er meget glad for at justiskomiteens flertall har sluttet seg til de tre forslagene til endringer i straffeprosessloven og straffeloven som er fremmet i Ot.prp. nr. 109 for 2001-2002, og for det siste av forslagene vedkommende med subsidiær støtte fra Fremskrittspartiet.

Regjeringens forslag om å presisere at ytringer som framsettes ved hjelp av symboler også kan rammes av straffelovens rasismeparagraf, skal gjøre det lettere å slå ned på rasistiske ytringer ved bruk av symboler. Presiseringsen kan også virke positivt på den sosiale ro i samfunnet og styrke tilliten til at rettssystemet er i stand til å reagere på uønskede handlinger. Jeg er derfor ikke enig med komiteens mindretall i at det ikke er behov for presiseringen. Jeg registrerer at mindretallet også frykter at ekstreme grupper gis «eiendomsrett» til symboler som er en del av vår historie og kulturarv. Jeg vil understreke at alle vilkårene i § 135 a må være oppfylt for at symbolbruk kan rammes. Presiseringen vil derfor – i likhet med gjeldende rett – bare ramme symbolbruk som kan regnes som en rasistisk ytring.

Forslaget om symbolforbud inngår i Regjeringens samlede arbeid mot rasisme. Andre tiltak er Handlingsplanen mot rasisme og diskriminering 2002–2006, som Regjeringen la fram 1. juli 2002, og oppfølgingen av Holgersen-utvalgets utredning NOU 2002:12 Rettslig vern mot etnisk diskriminering. Denne utredningen er sendt på høring. Blant annet spørsmålet om å forby organisert rasistisk virksomhet og samvirke til etnisk diskriminering vil bli vurdert på nytt i det videre arbeidet med utredningen. Utvalget har foreslått også andre endringer i § 135 a. Endringen i dag er derfor en bit av et større arbeid for å verne mot rasisme.

Men jeg vil likevel knytte noen prinsipielle betraktninger til dette som i praksis går i samme retning som hos representanten Storberget. Jeg tror at når vi har disse lovbestemmelsene, er det fordi det i ytterste forstand ikke skal være tvil om at vi vil reagere, og at vi vil reagere mot yttergrenser, men den viktigste kampen mot både nazisme og rasisme føres i de åpne landskap, den føres i den åpne debatt, og den føres ved den direkte åndelige konfrontasjon. Den har vi gode eksempler på fra det første øyeblikk man begynte å marsjere i Mysen, til en situasjon som nå er etablert i Indre Østfold, hvor russeren hvert år ved flere videregående skoler gjør krystallnattdagen til en markering mot rasisme og mot nazisme, for å markere

at historien ikke skal bli glemt selv om det kommer nye generasjoner. Jeg synes det er storartet at 400–500 russ hvert år gjennomfører et slikt arrangement. Jeg synes det er verdt å nevne det fra Stortingets talerstol. Det er i grunnen en enorm oppmuntring for alle andre, og det er en påminnelse til oss som sitter her, og som har det til felles, de fleste av oss i hvert fall, at vi er eldre enn disse russekullene, at det er noen som om og om igjen er villig til å ta dette opp.

Når det gjelder forslaget i proposisjonen som handler om gjennomgripende endringer i straffeprosesslovens bestemmelse om besøksforbud, er jeg også glad for at det får bred tilslutning. Forslaget må på dette punktet ses i sammenheng med andre tiltak fra Justisdepartementet som har til formål å bekjempe vold mot kvinner og å bedre situasjonen for voldsofre. Det gjelder tiltak som opprettelse av et kvinnevoldsforum, et kvinnevoldsutvalg, samt en utredning om fornærmedes straffeprosessuelle stilling. Det er alt sammen eksempler på slike tiltak. Det samme er også forslaget i Ot.prp. nr. 117 for 2001–2002 Om lov om endringer i politiloven og straffeloven (fiktiv identitet) om å åpne for å innvilge truede personer endret personnummer, som kommer senere i dag, og de ulike forslagene som ligger i den arbeidsgruppen som har sett på ulike andre beskyttelsestiltak, som er tatt opp og omtalt i proposisjonen, og det er fremmet et konkret forslag fra komiteens side.

Den lovendringen som flertallet har gitt sin tilslutning til, innebærer både en lovteknisk omstrukturering av bestemmelsen og realitetsendringer, og vil gjøre bestemmelsen om besøksforbud til et mer effektivt virkemiddel i kampen mot vold i hjemmet.

En klar hjemmel for at besøksforbud kan nedlegges i eget hjem kan gjøre det lettere å fjerne overgriperen fra stedet der overgrepene skjer. Det er urimelig å kreve at offeret må flytte. For også å ivareta overgriperens rettsikkerhet, foreslås det strengere vilkår for besøksforbud i eget hjem enn for vanlige besøksforbud: Det må være sannsynlighetsovervekt for straffbare handlinger. For vanlige besøksforbud tydeliggjøres at det er tilstrekkelig at det er *grunn til å tro* at det vil finne sted et overgrep – som også kan være en krenkelse/forfølgning som ikke er straffbar. Et mindretall i komiteen går inn for at det skal være lik risikograd for begge typer besøksforbud. Etter mitt syn er besøksforbud i eget hjem et svært inngripende tiltak, og man må sikre at det bare benyttes der det er strengt nødvendig.

Det samme mindretallet går imot en hjemmel for begrensede besøksforbud. Jeg mener at loven ikke må stenge for løsninger som kan være gode. Det kan f.eks. være at et barn bør ha samvær med faren selv om vedkommende har utsatt barnets mor for vold. Da kan det være behov for å begrense besøksforbudet, slik at samværet kan gjennomføres. Forutsetningen er at det kan settes vilkår, f.eks. om at det alltid skal være en tredjeperson til stede ved samværet. Begrensede besøksforbud er ikke ment å skulle og skal ikke utsette offeret for et nytt press. Mindretallet foreslår videre at den obligatoriske domstolskontrollen skal inkludere negative beslutninger. Jeg er

enig i at noen hensyn taler for en slik ordning, men har lagt avgjørende vekt på å hindre en økt arbeidsbyrde. Partene kan alltid kreve domstolsbehandling. Likevel er dette et moment som er framført fra representanten Thorkildsens side, som jeg vil ta med meg videre i arbeidet på dette området.

Jeg vil også understreke veldig sterkt i forhold til det som representanten Thorkildsen tok opp om at jeg som statsråd, eller for den saks skyld regjeringspartiene, ikke er opptatt av den innsikt vi har fått gjennom den boken vi har bestilt gjennom Handlingsplanen mot vold, fra Alternativ til Vold, fra erfaringene på Brøset og fra Molde, at jo, det gjør vi jo. Vi har gjort det klart at vi ønsker å fornye Handlingsplanen mot vold i samliv – det er omtalt i statsbudsjettet – ved å legge økt vekt på tiltak som også retter seg mot menn. Det er helt riktig at tiltak som er satt inn på rett tidspunkt og på rett måte, kan hjelpe menn som ikke mestrer sitt sinne, til å klare seg. Og jeg har etter at dette er blitt en offentlig debatt, også fått kontakt med slike menn, som forteller om sine personlige erfaringer, og som forteller at dette faktisk nytter. Så jeg kan forsikre om at disse tiltakene selvfølgelig henger sammen, det er en del av helheten. Det er ikke til fortrengsel for det som kommer i dag, men det er svært viktig som en del av helheten.

Det siste forslaget i proposisjonen er å øke strafferammen ved konkurrens, det vil si ved sammenstøt av forbrytelser. Jeg mener at straffenivået f.eks. ved gjentatt vinningskriminalitet har vært for lavt. Forslaget vil signalisere at straffenivået ved konkurrens skal økes. Forslaget må også ses i sammenheng med et forslag om en egen gjengangerstraff som Justisdepartementet sendte på høring 10. september 2002.

Jeg registrerer at to mindretall anser at det ikke er et behov for lovendringen. Etter mitt syn er det viktig å sende et politisk signal om at straffenivået ved gjentatt kriminalitet på enkelte områder bør heves. På den annen side kan jeg ikke støtte det mindretallet som ønsker å summere strafferammer, kumulasjonsprinsippet, fordi det kan lede til svært uheldige og urimelige resultater i praksis, samt en uønsket binding av dommerskjønnet.

Til slutt vil jeg fullføre de sitater fra Justisdepartementets proposisjon som representanten Storberget begynte med. Jeg synes det kan være nyttig at når sitater påbegynnes, så fullføres de. For det første vil jeg sitere på side 40 nederst i første spalte:

«Departementet la til grunn at en slik løsning vil gi et tilstrekkelig signal om at straffenivået i konkurransaker bør heves.»

Altså skal det ganges med to istedenfor halvannen.

Deretter til representanten Storbergets påbegynte sitat:

«Høringsrunden har bekreftet at det kan reises spørsmål ved om det er et reelt behov for lovendringen.»

Det fortsetter slik:

«men det har ikke kommet vesentlige innvendinger mot den. Departementet viser til begrunnelsen i høringsnotatet for forslaget.»

Det kan ofte være et nyttig poeng å ta ut sitater fra et dokument, men det er alltid en fordel å fullføre sitatene.

Det er ikke slik at vi har gått hodeløst inn i dette. Hele hovedpoenget er jo den markeringen som er nevnt her, at man ønsker å sende et signal om å heve straffenivået, men uten samtidig å binde dommerskjønnet. Det er det som er det dominerende. Det er det som er den linje som ligger i Regjeringens program, som også er kalt for Semerklæringen, og det er det som framlegges her.

Det er en helt real sak at det er uenighet om dette, og at denne uenigheten kommer til syne på den måten den har gjort i dag. Men det bør være slik at når vi har lagt fram forslaget, vedkjenner vi oss det. Samtidig er det slik med alle forslag som gjelder straff – men det er ikke et tema her i dag – at vi er opptatt av det forhold at når folk har gjort opp for seg, skal de også ha en sjanse til å vende tilbake til samfunnet. Men det har vi som kjent rikelig anledning til å komme tilbake til i andre debatter.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Når jeg bad om ordet, var det på grunn av bemerkningen fra representanten Thorkildsen som gikk på at bl.a. Kristelig Folkeparti – hun nevnte oss ikke ved navn, men sa at det var de andre partiene – ikke var opptatt av Alternativ til Vold.

Jeg kan forsikre representanten om at jo visst er Kristelig Folkeparti opptatt av Alternativ til Vold. På grunnlag av det vi vet om programmet til Alternativ til Vold, tror jeg kanskje vi har vanskelig for å si at det er det beste i verden. Jeg tror nok vi bør være noe mer forsiktig med ordbruken om akkurat det. Men for oss er det viktig å støtte det som er positivt. Vi har nettopp hatt en budsjettdebatt i justiskomiteen, og der framgår det at vi støtter Alternativ til Vold. Men for oss er det ikke slik at fordi om noen er «det beste i verden», gir vi dem alt de ber om å få. Vi har en holdning til dette som sier at det som er virkningsfullt og som gir resultater, vil vi selvfølgelig være med og støtte oppunder.

Dette var bare en oppklaring av den eventuelle misforståelse at Kristelig Folkeparti skulle være motstander både av organisasjonen Alternativ til Vold og innholdet i begrepet «alternativ til vold». Selvsagt er vi ikke motstander av det. Vi ønsker å bidra aktivt og positivt.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Dette dreier seg ikke om å støtte noen i ånden. Det kan man gjøre andre steder. Dette dreier seg faktisk om å bevilge de pengene som trengs.

Jeg er forferdelig lei av å høre representanter og ministre som sier at Alternativ til Vold er kjempebra, fantastisk, vi må støtte opp om det, men når det er snakk om cash, kommer det altså nada. Det holder ikke. Hvis man virkelig mener at Alternativ til Vold er viktig, og at andre behandlingstilbud også er viktig, koster det faktisk penger. Det betinger at man er villig til å levere. Er man ikke det, må man også finne seg i å måtte høre gang på gang at de pengene ikke kommer – ikke sant? Det som skaper

politikerforakt, er at politikere til stadighet springer rundt og sier at det og det og det er viktig, uten å levere når det trengs.

Presidenten: Av omsyn til referatet vil presidenten oppmode representanten om å bruke eit språk som kan forståast parlamentarisk.

Fleire har ikkje bede om ordet, og debatten i sak nr. 8 er avslutta.

(Votering, sjå side 194)

S a k n r . 9

Innstilling frå justiskomiteen om lov om endringar i inkassolova (Innst. O. nr. 20 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 115 (2001-2002))

Presidenten: Etter ynske frå justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten foreslå at det ikkje vert gitt høve til replikk etter dei enkelte innlegga, og at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er rekna som vedteke.

Knud Storberget (A) (ordfører for saken): De endringene i inkassoloven som foreslås nå, trenger ikke nevneverdig debatt i Stortinget. Det betyr ikke at endringene ikke er viktige.

Som saksordfører også for dette, må jeg si at det er gledelig at justiskomiteen har samlet seg om de endringene som nå foreslås i inkassoloven. Det er særdeles viktig. Vi står overfor en bransje som – hvis man leser justiskomiteens merknader – etter undertegnede oppfatning er blitt satt under observasjon, og som skal følges nøye framover, fordi vi er betenkt i forhold til den utviklingen vi har sett i inkassobransjen.

Når man nå får klagenemnda i virksomhet, som et samarbeid mellom bransjen sjøl, frivillig opprettet, og får det inkorporert i lovgivningen, er det et håp at nettopp denne lovendringen faktisk kan bidra til skjerpning i forhold til mye av den inkassovirksomheten som man ser. Dette er et område som dessverre bare blir mer og mer aktuelt.

Det er på tre områder en samlet komite i innstillingen mener det er grunnlag for å presisere en skjerpet linje overfor inkassovirksomhet.

Det første er punktet om vilkår for å få inkassoløve, og at man bare «unntaksvis», som komiteens innstilling sier, bør være innstilt på at det gis inkassoløve hvis man har valgt ikke å slutte seg til denne frivillige nemndsordninga. Det er et viktig signal som de som gir bevilling, skal merke seg.

Det andre punktet er at når noen er innrapportert for dårlig inkassoskikk og inkassoforetak blir tatt for å bedrive dårlig inkassoskikk i strid med inkassolovgivningen, bør ikke bare de grove brudd – her har komiteen enstemmig valgt å rette på departementets forslag – men også de

simple brudd, kunne resultere i at man skal betale nemndas saksomkostninger, dette bare for å innskjerpe at det faktisk ikke er noen typer brudd på inkassovirksomhet som aksepteres.

Til slutt – og det er også et viktig forslag som komiteen har vært enstemmig om, og som er en korrigerende av departementets forslag: Når det foreligger brudd på inkassolovgivningen, skal det rapporteres til Kredittilsynet. Det betyr at de som bringer seg inn for nemndsystemet og aksepterer nemndsystemet – noe man bør gjøre for å få løyve – også utsetter seg for den risikoen det vil være å bli innrapportert til Kredittilsynet når man begår brudd på spillereglene. Dette tror jeg er en liten festning og en viktig barrikade i forhold til å forebygge uheldig inkassoskikk.

Med de kommentarer som også ligger i justiskomiteens innstilling om at denne bransjen er noe vi vil følge nøye framover, er det å håpe at dette vil avstedkomme noe mer edruelighet i forhold til det å drive inkasso i dette landet. Det kunne vi trenge i disse tider.

Carsten Dybevig (H): Regjeringen legger i denne proposisjonen frem forslag om flere gode tiltak som bidrar til å styrke skyldnerens stilling i inkassosaker, og som gir et bedre vern mot uheldig inkasso.

Et av de viktigste tiltakene er opprettelsen av en inkassoklagenemnd, der formålet er å gi skyldneren en enkel og billig måte å løse inkassotvister på. Det finnes i dag en rekke nemnder og utvalg som behandler klagesaker i forbrukerforhold, bl.a. Forsikringsskadenemnda, Bankklagenemnda og Forbrukertvistutvalget.

For de fleste forbrukere vil det være en svært kostbar affære å bringe en sak inn for domstolene, og i kampen mot store selskaper som har ubegrenset med ressurser til å drive en sak oppover i systemet, er det ofte en utmatende og håpløs kamp for en forbruker.

Regjeringen foreslår at klagenemnden skal opprettes gjennom privat initiativ. Høyre mener det er viktig at en slik nemnd opprettes gjennom avtale mellom bransjeorganisasjonene, da dette kan øke nemndens gjennomslagskraft både på forbrukersiden og i bransjen. Samtidig er det ikke alltid offentlig oppnevnte tilsyn og nemnder får den effekt som man måtte ønske. Så vidt jeg har forstått, har Regjeringens initiativ allerede ført til at Forbrukerrådet og inkassobransjens organisasjon har gått sammen for å forberede opprettelsen av en slik nemnd. Det er imidlertid en god løsning at man gir en slik nemnd offentlig godkjenning, som øker legitimiteten og stiller flere virkemidler til disposisjon, bl.a. gjennom lovbestemmelser.

En samlet komite stiller seg bak dette forslaget, noe Høyre selvfølgelig er svært glad for.

Det er en kjensgjerning at det i dag føres lite offentlig tilsyn med at kravet til god inkassoskikk i inkassoloven § 8 blir overholdt. Opprettelsen av en klagenemnd vil i stor grad kunne rette på dette. Regjeringen foreslo opprinnelig at nemnden etter egne vurderinger kunne rapportere brudd på lovens krav til Kredittilsynet. En enstemmig komite mener imidlertid at sterke hensyn tilsier at

nemnden skal rapportere alle brudd til Kredittilsynet og på den måten styrke det offentliges tilsyn med bransjen.

Når man også foreslår at inkassoforetak som har begått brudd på god inkassoskikk, kan pålegges å betale inkassoklagenemndens saksomkostninger, tror jeg vi er kommet et langt stykke på vei mot å sikre det sanksjons-system som har manglet i denne bransjen.

Forhåpentligvis går vi mot et system som bedre ivaretar forbrukernes interesser, samtidig som de seriøse aktørene i bransjen kan fortsette sin virksomhet ufortrødent, mens de som ikke har vært like seriøse, går en tøffere tid i møte.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Jeg beklager ordbruket i stad. «Nada» betyr «ingenting» på spansk.

SV mener det er mange gode forslag i denne proposisjonen fra Regjeringa, og komiteen har samlet kommet fram til noen flere forslag som styrker den nye inkassoloven ytterligere. Men det er likevel ett forslag som mangler: et forslag om at finansinstitusjonene må informere om gjeldsordningsloven ved overdragelse av misligholdte krav. Departementet framhever at det vil være arbeidskrevende for finansinstitusjonene å sende ut informasjon om gjeldsordningsloven. En informasjon om hovedinnholdet i gjeldsordningsloven og en henvisning til steder der den enkelte skyldner kan få nærmere veiledning og informasjon om ordningen, kan neppe være særlig arbeidsbelastende. (Representanten ler) Unnskyld – nå henger tunga helt fast.

SV mener det er viktigere å informere befolkninga om gjeldsordningsloven enn at slik informasjon kanskje kan virke støtende overfor noen av dem som ikke trenger gjeldsordning. Dessuten vil en tidlig informasjon om gjeldsordningsloven til dem med betalingsproblemer, lettere kunne resultere i frivillige ordninger, noe som i sin tur også kan være en bedre løsning for kreditorer og det offentlige enn den tvungne ordninga.

For SV har det stor betydning at de høringsinstansene som har mest erfaring med gjeldsøfre, går inn for at finansinstitusjonene må tillegges en informasjonsplikt om gjeldsordningsloven. Dette gjelder bl.a. Forbrukerrådet og Gjeldsoffer-Alliansen. I tillegg mener Juss-Buss, Barne- og familiedepartementet og Regional støtte for behandling av gjeldsordningssaker at dette er fornuftig, mens Forbrukerombudet ønsker en generell informasjonsplikt, dvs. at denne ikke bare skal gjelde i overdragelsessaker. Avslutningsvis har jeg lyst til sitere Forbrukerrådet, som i sin høringsuttalelse skriver følgende:

«Forbrukerrådet merker at flere og flere leverandører av varer og tjenester gir kundene kreditt og mange markedsfører kredittmuligheten svært offensivt. Dette fører uten tvil til at mange etter hvert får en gjeld de ikke klarer å betjene. Dette er en utvikling Forbrukerrådet ser med bekymring på.

De næringsdrivende vil i de aller fleste tilfeller ha forsøkt å drive inn gjelden via inkasso før de går til det skritt å selge fordringen. Det er derfor grunn til å anta at størstedelen av misligholdte fordringer som blir overdratt av næringsdrivende i stor grad skyldes manglende beta-

lingsevne hos skyldneren. En opplysningsplikt om adgangen til å søke om gjeldsordning er derfor naturlig. Forbrukerrådet er klar over at det vil være vanskeligere for næringsdrivende enn finansinstitusjoner som faller inn under finansavtalelovens § 45 å innføre rutiner med å opplyse om gjeldsordningsinstituttet. Forbrukerrådet mener imidlertid at man her må legge avgjørende vekt på skyldnerens behov for opplysninger om adgangen til å søke om gjeldsordning, samt den omfattende og til dels pågående markedsføringen en del næringsdrivende driver for sine kredittordninger.»

Jeg tar opp forslaget som vi har fremmet i innstillinga.

Jeg tar også til etterretning at man noen ganger burde la være å ta ordet i det hele tatt!

Presidenten: Inga Marte Thorkildsen har teke opp det forslaget ho refererte til.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg er tilfreds med at komiteen har sluttet seg til forslaget om å gi lovregler om en inkassoklagenemnd. Regjeringen har tidligere i år senket inkassosatsene. Forslaget om en inkassoklagenemnd representerer et ytterligere tiltak for å styrke skyldnerens stilling.

Jeg anser det som svært viktig at det blir etablert en klagenemnd for inkassosaker. Dette er et område hvor det er stort behov for en enkel og billig tvisteløsningsordning, ikke minst fordi mange av dem som får inkassokrav imot seg, er ressursvake personer som ikke er i stand til å bære omkostningene ved en vanlig retts sak. En inkassoklagenemnd vil gi skyldnerne en mulighet til å få sakene sine vurdert uten risiko for å bli ilagt ansvar for saksomkostninger.

Tvister knyttet til inkassoloven har i liten grad vært prøvd for domstolene. Mangelen på rettspraksis gjør at en rekke spørsmål fremdeles står uavklart. Opprettelsen av en inkassoklagenemnd kan bidra til klargjøring og presisering av inkassolovens bestemmelser. Dette kan i sin tur medvirke til at det over tid blir færre inkassotvisiter. Et særlig argument for å opprette en inkassoklagenemnd er at det kan bidra til en effektiv håndheving av kravet til god inkassoskikk.

Jeg er glad for at komiteen støtter forslaget om at Kredittilsynet kan stille krav om nemndstilknytning som vilkår for inkassobevilling. På denne måten kan man sikre seg at alle inkassoforetak blir tilknyttet nemnd, noe som er nødvendig for at klagenemnda fullt ut skal kunne fylle sin tiltenkte funksjon.

Opprettelsen av en inkassonemnd skal skje gjennom privat initiativ. Forbrukerrådet og Norske Inkassobyråers Forening har allerede blitt enige om en avtale om en slik nemnd. Jeg vil benytte anledningen til å uttrykke stor tilfredshet med partenes arbeid for å få etablert nemnda.

Regjeringen har i proposisjonen foreslått to tiltak for å styrke sanksjonsmidlene ved brudd på inkassolovens regler: Det ene er at et inkassoforetak skal kunne bli pålagt å dekke nemndas saksomkostninger dersom det foreligger grove brudd på kravet til god inkassoskikk. Det andre er å innføre en ordning med oversendelse av nemndas ut-

talelser til Kredittilsynet. Når det gjelder forslaget om ansvar for saksomkostninger, har komiteen foreslått at slikt ansvar skal kunne ilegges selv om det ikke foreligger grove brudd på kravet til god inkassoskikk. Jeg håper at den endringen komiteen har foreslått, vil være i skyldnerens interesse. Dersom normalordningen skal være at de inkassoforetakene som får uttalelser imot seg, skal dekke nemndas saksomkostninger, kan det være en viss fare for at langt flere saker vil bli brakt inn for domstolene. Det vil i så fall føre til økte omkostninger for partene, i strid med intensjonen med en nemndsordning. Men som sagt: Jeg håper det som er foreslått, vil være i skyldnerens interesse.

Innføringen av en ordning med rapportering av uttalelser til Kredittilsynet vil gi Kredittilsynet et mye bedre grunnlag for sin tilsynsvirksomhet enn i dag. Uttalelsene fra inkassoklagenemnda vil innebære en synliggjøring av tilfeller hvor inkassolovens bestemmelser er overtrådt. Gjennom rapporteringen vil Kredittilsynet bli kjent med disse tilfellene og på det grunnlag kunne vurdere om det er behov for å iverksette sanksjoner overfor det aktuelle foretaket. Rapporteringsordningen kan på denne måten bidra til å styrke effekten av dagens sanksjonsmidler, bl.a. tilbakekalling av inkassobevilling.

Justisdepartementet har i proposisjonen også vurdert andre mulige tiltak for å bedre skyldnerens stilling, men har kommet til at disse ikke vil være formålstjenlige. Det gjelder både forslaget om å innføre et krav om samtykke fra låntakeren ved overføring av fordringer mellom finansinstitusjoner og forslaget om å pålegge finansinstitusjonene en plikt til å informere om gjeldsordningsloven. En samlet justiskomite er enig i at finansavtalelovens samtykkekrav ikke bør utvides til å gjelde overføringer av fordringer mellom finansinstitusjoner, mens bare et lite mindretall går inn for å innføre en informasjonsplikt om gjeldsordningsloven. Jeg er glad for at Regjeringen også på disse punktene har fått bred tilslutning fra komiteen.

La meg avslutningsvis også tilføye at tidligere forslag som Stortinget har behandlet, bl.a. om hva som skal til for å kunne drive inkassovirksomhet, har sitt blodige alvor. Det startet på det tidspunktet da MC-klubben Bandidos opprettet Bandidos Kapital & Invest AS, og raskt, da man fikk vite at det var Bandidos som stod bak, endret navn til Buskerud Kapital & Invest AS. Det betyr bare at det på dette området er all mulig grunn til å styrke forbrukerne. Og det er all mulig grunn til å være på vakt overfor dem som ønsker å bevege seg i gråsonen. Jeg er overbevist om at de tiltakene som komiteen har tatt opp og utarbeidet i tilslutning til det som har kommet fra Regjeringen, vil være viktige tiltak for å styrke nettopp forbrukerne i denne situasjonen. Det har de krav på. Veldig mange av de svakeste vil på denne måten få et virkemiddel som vil være til nytte for dem. De vil ha et våpen der hvor de tidligere ofte har vært våpenløse.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 9.

(Votering, sjå side 196)

S a k n r . 1 0

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i politiloven og straffeloven (fiktiv identitet) (Innst. O. nr. 36 (2002-2003), jf. Ot.prp. nr. 117 (2001-2002))

Presidenten: Etter ynske frå justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletida vert avgrensa til 10 minutt til Høgre, 5 minutt til kvar av dei andre gruppene og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten foreslå at det ikkje vert gitt høve til replikkar etter dei enkelte innlegga, og at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Dette er vedteke.

Carsten Dybevig (H) (ordfører for saken): Den mest frihetsberøvende opplevelse et menneske kan ha, er å være på flukt i eget liv. Frykten og etter hvert angsten for at andre mennesker forfølger en, må være grusom, og kan bare forstås av dem som har slike opplevelser. I et moderne demokrati kan de fleste av oss bevege oss fritt omkring uten særlig tanke på at vi er forfulgt av enkeltpersoner eller grupper av mennesker. Systematisk og døgnkontinuerlig med de mest perverse hensikter blir faktisk noen mennesker fotfulgt, uansett sted og tid. Den største menneskeretten – retten til å ha et selvstendig liv – er krenket.

Personvernet skal gi oss trygghet for at vårt liv og vår identitet er beskyttet av samfunnet. Hva med de kvinnene som har skilt seg fra en voldelig mann, hvor mannen ikke lar kvinnen forlate sitt liv, men som uavlatelig, oftest truede, krenker kvinnen? Eller hva med vitnet i en viktig straffesak, som er politiets kronvitne for å avsløre organisert kriminalitet, enten av motorsykelbander à la Hells Angels eller østeuropeisk mafia, som blir forfulgt i ettertid? Skal et menneske som først har hjulpet samfunnet i å avsløre kriminalitet, ende opp som fange i eget liv? Er det takken samfunnet ønsker å gi denne personen? Med hvilke motivasjoner vil i så fall mennesker være villige til å sette sitt eget liv, familie og barn i fare for å komme i en slik situasjon?

Regjeringens forslag om å åpne for å gi trusselutsatte fiktiv identitet vil være enda et virkemiddel for å løse alvorlige straffesaker og et viktig tiltak i kampen mot organisert kriminalitet. Det vil kunne oppstå tilfeller der en person ikke ønsker å stille som vitne, selv om det gis adgang til å vitne anonymt. I noen situasjoner er ikke adgangen til å vitne anonymt tilstrekkelig, og det kan være nødvendig med fiktiv identitet for å ivareta sikkerheten til vitnet.

Jeg må si: Endelig får vi endringer i politiloven som skal gi trusselutsatte personer et verdig personvern, slik at de kan leve sine liv i trygg forvisning om at fremtiden vil være likeverdig med fremtiden til flertallet av oss – følelsen av å leve i et fritt samfunn. En selvfølgelighet for de fleste, et sant helvete for de få.

En person som er forfulgt, kan i dag, før denne loven om fiktiv identitet, etter søknad få endret navn. Videre

kan det legges sperre på vedkommendes adresse i folke-registeret. En navneendring kombinert med adressesperre kode 6 er det mest inngripende tiltak som i dag kan iverksettes for å skjule en forfulgt person. Det er ikke anledning til å endre fødselsnummeret eller til å bruke fiktive personopplysninger. Det sier seg selv at med en slik praksis vil det være mulig for den som ønsker det, å kunne oppspore rette vedkommende, særlig når folkeregistrene rundt i landet praktiserer vernet av personopplysninger svært forskjellig. Derfor ber vi Regjeringen iverksette nødvendige tiltak for å sikre at personopplysninger fra folkeregisteret gjøres mindre tilgjengelige, og at dette skal praktiseres likt over hele landet.

I tillegg må Regjeringen både forbedre rutinene rundt adressesperring og påse at samtlige offentlige instanser blir bedre informert om rettighetene til de enkelte og iverksette nødvendige tverrdepartementale tiltak for å gi kode 6-ofrene en lettere hverdag i det offentlige mottaksapparatet.

Det skal åpnes adgang for en truet person til å etablere fiktiv identitet hvor reelle opplysninger slettes. Både fødselsdatoen, personnummeret, navn og andre opplysninger skal kunne endres i folkeregisteret, hos ulike offentlige myndigheter og i private foretak.

Det foreslås at rett til å benytte fingerte personopplysninger også kan gis andre, deriblant barn, som bor i samme husstand som den trusselutsatte.

Trusselutsatte kvinner kan i mange tilfeller ha barn med forfølgeren. De problemer som da kan oppstå i forhold til bl.a. samværsrett og bidragsplikt, er ikke ferdig utredet, men vil bli behandlet i famliemeldingen ved årsskiftet 2002-2003.

Vilkårene for å benytte fingerte personopplysninger skal være at en person er utsatt for alvorlige trusler, og at andre beskyttelsestiltak ikke anses å kunne gi personen tilstrekkelig vern. Før lovforslaget kan tre i kraft, er det en rekke praktiske spørsmål som må avklares med andre myndigheter. Dette gjelder ikke minst i forhold til skatte-, lignings- og trygdemyndighetene, hvor det kan være behov for regel- og rutineendringer.

Det er riktig å sette strenge vilkår for å innvilge et identitetsbytte. Dette er en omfattende prosess som fører til en rekke praktiske problemer. Det er svært viktig at den trusselutsatte er informert om og motivert for alle de omveltninger i livssituasjonen identitetsbyttet fører med seg. Et identitetsskifte bør reserveres for de mest alvorlige trusselsituasjoner, hvor det er fare for en alvorlig forbrytelse mot liv, helse eller frihet. Det må ikke stilles krav om at det allerede er begått en alvorlig forbrytelse, men dette vil være et moment i totalvurderingen av situasjonen.

På grunn av dette tiltakets karakter bør den trusselutsatte først ha forsøkt mindre inngripende virkemidler for beskyttelse før identitetsskifte er aktuelt.

Avgjørelsesmyndigheten i saker om fiktiv identitet bør ligge hos Politidirektoratet. Det er en helt grunnleggende rettssikkerhetsgaranti at man har mulighet til å påklage vedtaket. Justisdepartementet skal være klageinstans når det gjelder vedtak i slike saker.

Personer som har fått innvilget bruk av fiktiv identitet, har vært igjennom en stor omveltning og har brutt med sitt tidligere liv. For at disse skal få den bistand de har behov for, er det viktig at det foreslås en bistandsplikt for Politidirektoratet når det gjelder problemer som måtte oppstå.

Reglene om fiktiv identitet blir nå tatt inn i politiloven fremfor at det lages en særlov om dette. Lovverket er stort og uoversiktlig, og flere særlover bidrar kun til at reglene blir mindre tilgjengelige for brukerne. De praktiske problemene kan ved et identitetsbytte variere veldig. Det vil derfor være hensiktsmessig at ikke alt detaljreguleres i lov eller forskrift.

Norge har lange tradisjoner for å kjempe humanismens sak. Dette er god humanisme hvor det enkelte menneskeverdet og personvernet styrkes gjennom nye regler for å oppnå ny identitet og beskyttelse av personlig informasjon i offentlige registre som vil ha betydning for mange trusselutsatte personer.

Gunn Karin Gjul (A): En enstemmig komite står bak lovforslaget om at det åpnes adgang for volds- og trusselutsatte personer til å etablere fiktiv identitet. Siden det ikke foreligger noen politisk uenighet, og siden også saksordføreren har presentert denne saken på en svært god måte, ønsker jeg bare å knytte noen få korte kommentarer til forslaget.

Det har særlig vært fokusert på kvinner som har brutt ut fra voldelige samliv, og deres behov for beskyttelse i denne sammenheng. Det er korrekt at dette er en særlig utsatt gruppe. Men denne loven favner langt videre, som saksordføreren også nevnte. Lovendringen vil gi trusselutsatte personer et bedre vern, bl.a. kan fiktiv identitet være et viktig virkemiddel i etterforskningen av organisert og svært alvorlig kriminalitet med hensyn til vitner.

Når det gjelder volds- og trusselutsatte kvinner, er det dessverre en realitet at dagens ordninger for beskyttelse ikke er tilstrekkelige. Voldsalarmer, dagens oppholdsforbud og adressesperring kode 6 har vist seg ikke å være tilstrekkelig for å holde voldsmenn unna.

Når det gjelder kode 6, har det vist seg problematisk å forhindre at offentlige etater, spesielt folkeregisteret, gjør feil og utleverer personopplysninger om kvinner som lever på kode 6. I alle fall foreløpig er det adressesperring på kode 6 som vil være det eneste reelle alternativet for kvinner som lever sammen med barn, og som har barn med voldsmannen. Fiktiv identitet vil være vanskelig å gjennomføre for denne gruppen uten at det griper inn i forfølgerens, altså farens, rettigheter etter barneloven. Det er derfor nødvendig med en endring i barneloven for at også denne gruppen skal ha en mulighet til å benytte seg av fiktiv identitet.

Det er derfor viktig å få forbedret ordningen med adressesperring kode 6. Komiteen fremmer derfor forslag om at justisministeren kommer tilbake til Stortinget med vurdering av å iverksette tverrdepartementale tiltak for å gi det offentlige nødvendig informasjon om kode 6-problematikken, at det gis bistand til personer som lever på kode 6 og 7, og at det gjennomføres tiltak som gjør

det vanskeligere å få innsyn i folkeregisteret. Disse forslagene kan bidra til vesentlige forbedringer av adresse-sperring kode 6 og gjøre også dette til et godt alternativ.

André Kvakkestad (FrP): Dette er i utgangspunktet en sak som dessverre er nødvendig. Det er et poeng når representanten Thorkildsen fra SV i sine merknader sier at det «på mange måter er en fallitterklæring» når vi nå er nødt til å la offeret endre sin identitet, mens gjerningsmannen kan fortsette som om intet har skjedd. Fremskrittspartiet ville foretrukket at vi hadde fått en løsning med eventuelt besøksforbud eller om nødvendig tilbakeholdelse av gjerningsmannen. Men når situasjonen er som den er, er det viktig at vi gir offeret mulighet til å få en så normal hverdag som mulig. Da er det å skape trygghet av avgjørende betydning. Vi må gjøre det som står i vår makt for å hindre at den som er truende, i slike alvorlige tilfeller kan oppspore og ødelegge livskvaliteten og endog helsen til den som har behov for trygghet.

Jeg er glad for at en enstemmig komitee slutter seg til de foreslåtte tiltak, samtidig som vi ber Regjeringen vurdere en del ekstra forhold. Spesielt gjelder dette å begrense personkretsen som får innsyn i Folkeregisteret, og vi ber om å få et forskningsprosjekt der vi får kvalitativ informasjon om hvordan ting fungerer, og eventuelt bør endres.

Uansett er det viktig hele tiden å ha i tankene at det er en del barn som ufrivillig også dras inn i denne sammenheng. Deres situasjon er naturligvis vanskelig og må tillegges særlig vekt i det fremtidige arbeidet.

Til slutt vil jeg også påpeke at det området der dette virkelig kan få betydning, er ved vitnebeskyttelse. I alvorlige saker som gjelder internasjonal organisert kriminalitet, er det å true samt å gjennomføre truslene overfor potensielle vitner godt kjent. Da vil fiktiv identitet kunne gi personer mulighet til å vitne, slik at alvorlig kriminalitet både blir avdekket og pådømt.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Jeg er fryktelig glad for at justiskomiteen med denne innstillinga tar trusselut-sattes ekstreme situasjon på alvor i langt større grad enn det noen komitee eller regjering har gjort på svært lenge. Regjeringa skal riktignok ha honnør for at den foreslår noe jeg anser som et nødvendig onde, nemlig adgang for trusselutsatte til å søke om ny, fiktiv identitet, men SV mener samtidig at Regjeringa ikke gjorde en god nok jobb da den la fram denne proposisjonen, fordi den tydeligvis bestemte seg for å hoppe bukk over de problemstillingene som arbeidsgruppen reiste angående kode 6-problematikken. Komiteen har imidlertid samlet endret på dette ved å legge inn helt konkrete forslag til tiltak som vil hjelpe de menneskene som i dag lever på såkalt kode 6, dvs. mennesker som er slettet fra alle offentlige registre, mennesker som langt på vei lever ikke-liv. Jeg er flau når jeg tenker på de ungene som daglig opplever at de i praksis ikke fins, som har en forelder som ikke kan jobbe, som må flytte fra sted til sted, som ikke kan snakke om fortida si, og som ikke vet noen ting om framtida si. Det er rett og slett overgrep mot barn, intet mindre.

Ved å foreslå det justiskomiteen i dag gjør, som vil bli vedtatt, vil vi forhåpentligvis få bedre kunnskap om disse menneskene, og særlig barna. Vi vil forhåpentligvis få vite mer om hvilke problemer de støter på i livet, spesielt når det gjelder det offentlige hjelpeapparatet, inkludert politiet. Vi vil få vite noe om bakgrunnen for at de valgte en så dramatisk løsning som å la seg slette fra offentlige registre, og dermed forhåpentligvis få vite hvordan vi kan forhindre at flere må velge tilsvarende løsninger senere, forhindre at de som allikevel må velge denne utveien, støter på de problemene de som i dag lever slik, støter på, samt kanskje forhindre at enkelte av disse ser seg nødt til å endre sin identitet fullstendig.

Jeg har jevnlig kontakt med to kvinner som lever på kode 6 fordi de en gang var sammen med eller gift med menn de i dag ønsker de aldri hadde møtt – norske menn, for ordens skyld, siden mange spør om etnisitet når jeg forteller deres historier. Disse to kvinnene minner meg jevnlig på hvilken forferdelig situasjon det er å leve på adressesperring kode 6. En av dem har endret navn, hun har flyttet mange ganger, og hver gang har mannen som forfølger henne, funnet henne. Hun har ikke hatt kontakt med sine to barn siden februar, av frykt for at hennes eks-kjæreste vil skade dem. Hun har dårlig helse og kan ikke flytte ut av landet, fordi hun venter på en operasjon. Hun har flere ganger opplevd at politiet ikke har rykket ut på voldsalarmer, og hun har flere ganger opplevd at mannen har brutt seg inn hos henne. En gang la han fram passet hennes, slik at hun skulle være sikker på at han visste hva hennes nye navn var. Jeg er redd for hva som vil skje med henne, og om hun vil overleve dette.

Den andre kvinnen har to døtre. Hun har levert over 60 anmeldelser til politiet, alle er henlagt. Man kan spørre seg om det er gått automatikk i henleggelsene. Uansett er det tydeligvis et problem at anmeldelsene behandles ved det samme politikammeret, uansett hvor anmeldelsene er innlevert. Denne kvinnen har to døtre. Den ene datteren ble ifølge kvinnen voldtatt av hennes eksmann da hun var 14 år gammel. Hun ble da anbefalt ikke å anmelde dette, fordi det ville bli brukt mot moren – som nok et bevis på at hun er sprø, på at hun overdriver. Døtrene hennes har psykiske problemer, den ene har voldelige tendenser og går hos ATV Ung. Kvinnen har ikke jobb, hun kan ikke bosette seg på ett permanent sted, hun må flytte når han finner henne. Og det gjør han hver gang. Ifølge denne kvinnen lekker det offentlige som en sil. Hun kjemper daglig kamper, mot politiet, mot trygdekantoret, sosialkontoret, barnevernsmyndighetene. Noe så tilsynelatende enkelt som å kjøpe en mobiltelefon skaper problemer. Da datteren skulle kjøpe seg en mobil, utbrøt mannen i kassa: Men du fins jo ikke!

Jeg synes det er helt forferdelig å tenke på hva disse kvinnene og deres barn gjennomgår. Det er dessuten temmelig slitsomt å forholde seg til det, fordi det er så ugjennomtrengelig på en måte. Jeg føler meg maktesløs når de henvender seg til meg. Samtidig er jeg glad for at jeg fikk muligheten til å bli litt kjent med dem og med de livene de tross alt lever. Hadde det ikke vært for dem, ville ikke justiskomiteen i dag vedtatt de forslagene som

(Thorkildsen)

står i innstillinga, og som jeg håper av hele mitt hjerte at Regjeringa vil følge opp, sånn at vi kan gi alle disse menneskene verdige liv – gi dem liv, kort og godt. Jeg ønsker justisministeren lykke til, og jeg kommer til å følge veldig nøye med på hvordan det går.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Det er all mulig grunn til å være urolig for den utvikling som viser økt bruk av grov vold og alvorlige trusler. Og det er denne uroen som ligger til grunn for Regjeringens forslag til endringer i politiloven og straffeloven. Vi ønsker å gi trygghet til dem som blir utsatt for trusler. Og selv om det kanskje er helt opplagt, vil jeg likevel understreke at første bud for å skape trygghet ligger i å forhindre at voldsutøveren har mulighet til å forfølge og true sine ofre. Regjeringen og Kristelig Folkeparti er opptatt av denne siden ved trygghetsaspektet. Vi setter ikke søkelyset på tiltak for den trusselutsatte for å unngå å gjøre noe i forhold til voldsutøveren, men det er altså ikke temaet i den saken vi behandler.

Det må være en menneskerett å ha mulighet for et daglig liv uten frykt for liv eller helse på grunn av ett eller flere andre menneskers atferd. For å ivareta forfulgtes sikkerhet ved adresseendringer er det innført adressesperring i kategoriene 7 og 6. Kode 7 gir sperringen karakteristikkene «fortrolig», mens kode 6 betyr «strengt fortrolig». Opplysningene skal altså ikke oppgis til uvedkommende eller lekke ut slik at voldsutøveren kan få vite det adressesperringen skulle hindre ham fra. Vi erkjenner imidlertid at dette ikke fungerer fullgodt. Og representanten fra SV, som nettopp hadde ordet, beskrev gjennom eksempler at dette ikke fungerer godt.

Kristelig Folkeparti støtter derfor Regjeringens vurdering om at det skal bli mulig å benytte fiktiv identitet framfor å bytte fødselsnummer slik at det gamle opphører å eksistere. Den situasjonen kan jo meget vel oppstå at den man søker beskyttelse mot, ikke lenger utgjør noen fare. Da vil det kunne være ønskelig å ta tilbake den opprinnelige identiteten.

Det å skifte identitet er et gjennomgripende og konsekvensfylt valg. Kristelig Folkeparti vil, som komiteen for øvrig, derfor reservere dette til de mest alvorlige trusselsituasjoner. Det må være fare for en alvorlig forbrytelse mot liv, helse eller frihet. Og før man går til dette identitetsskiftet, bør man ha forsøkt andre og mindre inngripende virkemidler.

La meg til slutt presisere at det er vesentlig med offentlig bistand for å kunne håndtere situasjonen, både for dem som vil få innvilget skifte av identitet, og for dem som har adressesperring kode 7 og 6.

Statsråd Odd Einar Dørum: Regjeringen la i februar 2000 fram handlingsplanen «Vold mot kvinner», hvor det bl.a. foreslås å utrede nærmere spørsmålet om økt personopplysningsvern for personer utsatt for alvorlig vold og trusler.

Som en oppfølging av handlingsplanen og Ot.prp. nr. 40 for 1999-2000 om tiltak for å beskytte aktørene i

straffesaker mot trusler og represalier, ble det av Justisdepartementet høsten 2000 – og da hadde vi en annen regjering, Stoltenberg-regjeringen, mens det først var Bondevik I – nedsatt en arbeidsgruppe til å utrede spørsmål om eventuelle endringer i reglene om vern av personopplysninger for å styrke beskyttelsen av trusselutsatte personer. Gruppen foreslo at det skulle etableres en adgang for personer i svært spesielle og utsatte situasjoner til å få tildelt nytt personnummer – en fiktiv identitet.

Departementet foreslår i proposisjonen endringer i politiloven som kan bidra til å gi trusselutsatte personer et bedre vern. Det er imidlertid et paradoks at det er den truede som på denne måten må bære byrden ved å måtte tåle store inngrep i sitt dagligliv og sin faktiske bevegelsesfrihet, og ikke den eller de personene som faktisk forårsaker den uholdbare situasjonen.

Forslaget går ut på at det i ekstraordinære tilfeller skal åpnes adgang for en truet person til å etablere fiktiv identitet, dvs. at vedkommende kan få tildelt et nytt fødselsnummer. Samtidig kan det innvilges navneendring og for øvrig foretas så omfattende endringer i de øvrige opplysninger som er registrert i folkeregisteret, som man finner påkrevd. Det vil ikke via folkeregisteret være mulig å koble de nye personopplysninger til vedkommendes reelle identitet.

Det foreslås at rett til å benytte fingerte personopplysninger også kan gis andre som bor i samme husstand som den trusselutsatte. Dette innebærer i prinsippet at også barn kan benytte fingerte personopplysninger, og dette vil normalt være en nødvendighet dersom barna bor sammen med den trusselutsatte.

Det er knyttet en lang rekke ulemper og praktiske problemer til et identitetsbytte. Departementet foreslår derfor at vilkårene for å benytte fingerte personopplysninger skal være at en person er utsatt for alvorlige trusler, og at andre beskyttelsestiltak ikke anses å kunne gi personen tilstrekkelig vern. Spesielt viktig er det imidlertid at et så vidtgående tiltak som dette benyttes i forståelse med den trusselutsatte, og slik at ulempene kan reduseres. Slike tiltak bør dessuten benyttes sammen med tiltak som begrenser handlingsfriheten til den som utøver vold og/eller framsetter trusler, f.eks. besøksforbud, og også i sammenheng med det som flere har tatt til orde for her tidligere i dag, rett behandlingstilbud på rett måte til personen som ikke kan mestre sin aggressivitet og sitt sinne.

I forslaget legges det opp til at det er Politidirektoratet som skal avgjøre om en person skal gis tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger. Politidirektoratet gis en rekke oppgaver og fullmakter i forbindelse med saksbehandlingen, og skal også bistå den som har fått ny identitet. Retten til bistand fra Politidirektoratet må være reell, dvs. lett tilgjengelig, adekvat og tilstrekkelig. Politidirektoratet skal også bistå offentlige myndigheter eller private rettssubjekter som har et rettmessig behov for å komme i kontakt med vedkommende.

Før lovforslaget kan tre i kraft, er det flere praktiske spørsmål som må avklares med andre myndigheter. Dette

gjelder ikke minst i forhold til skatte-, lignings- og trygdemyndighetene, hvor det kan være behov for regel- og rutineendringer. Ved tildeling av fiktiv identitet må det påses at fullbyrdelse av løpende og eventuelt framtidige rettskrav mot vedkommende kan gjennomføres til tross for identitetsbyttet. Det er også viktig at vedkommende oppbeholder sine trygderettigheter, og at dobbeltutbetalinger unngås.

Særskilte problemstillinger reiser seg ved tildeling av fiktiv identitet til personer som har barn med forfølgeren. Spørsmål om gjennomføring av bl.a. samværsrett og bi-dragsplikt må avklares. De samme problemstillingene gjør seg gjeldende dersom den trusselutsatte har omsorg for barn som hun har med andre enn forfølgeren, idet disse barnas far vil ha krav på informasjon og samvær med sine barn. Dette kan bety en trussel mot den sikkerheten den fiktive identiteten skulle ivareta.

Jeg har merket meg at komiteen ønsker at Regjeringen skal komme tilbake med vurdering av forslag fra arbeidsgruppen, som jeg nevnte innledningsvis. Arbeidsgruppen har bl.a. foreslått at færre personer enn i dag skal ha tilgang til opplysninger under kode 6, og at beslutningsmyndigheten om adressesperre overføres fra registermyndigheten til politiet i saker hvor det er hensiktsmessig. Den foreslo også at adressesperring, som i dag kan besluttes for inntil ett år, utvides til en periode på inntil tre år når det er politiet som treffer beslutningen. Som det framgår av proposisjonen, er dette spørsmål som det arbeides videre med. Jeg ser svært positivt på gruppens arbeid og følgerig også på det som kommer fram ved komiteens forslag, som dekker de ulike sider ved gruppens arbeid, og som det er referert til tidligere i debatten.

Jeg har også merket meg at komiteen ønsker at Regjeringen skal vurdere å nedsette et utvalg, eventuelt sette i gang et forskningsprosjekt for bl.a. å undersøke felles-trekk mellom personer underlagt adressesperring kode 6, hva som har vært de utløsende årsaker for å velge en slik løsning, og hvordan ordningen fungerer i praksis.

La meg i tillegg avslutningsvis føye til at trusselutsatte personer kan være, som flere har pekt på, mennesker som er utsatt for brutal og organisert kriminalitet. Jeg synes det er et tankekors at vi ikke har en bredere debatt i landet vårt om også denne siden av kriminalitetsbildet. Vi har i dag med rette viet oppmerksomhet til kvinner som utsattes for vold, og det har også med rette vært hovedtemaet i denne debatten.

Men den organiserte kriminaliteten som er usynlig for de fleste, som knapt nok finnes som tema i den rettspolitiske debatt, utfordrer mye av oss, fordi den representerer sosial brutalitet og kynisme. Vi vet at de som tør si fra, kan være i livsfare, eller i hvert fall bli utsatt for helseskade på en slik måte at de bringes til taushet. Vi har sett for mange rettssaker hvor folk plutselig akutt glemmer eller endrer forklaring der meget alvorlig kriminalitet har vært involvert. Derfor bør man se forslaget om fiktiv identitet, og også andre praktiske tiltak som har kommet, som en beskyttelse av vitner i slike sammenhenger. Man bør se på forslagene om fik-

tiv identitet i sammenheng med vitnebeskyttelsesprogram som Politidirektoratet har fått i oppdrag fra Justisdepartementet å iverksette. Man bør også se det i sammenheng med det nordiske samarbeid som er innledet for at vitner om nødvendig kan omplasseres mellom nordiske land. Jeg vil også gjøre oppmerksom på at det er innledet et vitnebeskyttelsesprogram også i en bredere sammenheng i Europa. Men det sier seg selv at hvis vitner skal flyttes på geografisk, må de flyttes på i en sammenheng hvor det er sosialt og kulturelt naturlig, og hvor man ikke stikker seg ut på en uvanlig måte. Derfor legger jeg stor vekt på disse vitnebeskyttelsesprogrammene.

Jeg vil gjerne si på slutten av denne debatten at vi i tilknytning til de perspektivene vi har reist i debatten om kampen mot vold, kampen mot vold i samliv, kampen for å beskytte vitnene i innsatsen mot organisert kriminalitet, også nærmer oss det temaet som heter moderne slavehandel, eller som av en eller annen grunn kalles «trafficking». Denne moderne slavehandelen krever også at vi er åpne for på gitte vilkår å kunne gi beskyttelse til dem som tør å si fra, for å eksponere de kyniske bakmennene. For disse bakmennene har gått fri så lenge at det er på tide at vi retter søkelyset mot dem. Derfor er det heller ingen tilfeldighet at det i budsjettproposisjonen for neste år, det budsjettet som ble behandlet sist torsdag, står at de enhetene i Politiet som er opptatt av organisert kriminalitet, skal, i tillegg til kampen mot narkotikakriminalitet, i kampen mot alvorlig smugling av sprit og mot hvitvasking av penger også være opptatt av den moderne slavehandel, den slavehandelen som skjer med kvinner og barn. Temaet som har vært det tyngste i lovsaken, som komiteen med rette har utvidet når det gjelder arbeidsgruppens forslag, fiktiv identitet, vil altså også kunne være et viktig virkemiddel. Det er et virkemiddel som vil bringe Norge inn i en kamp mot den organiserte kriminaliteten og den sosiale råskapen som eksisterer, som vi må ta på største alvor, slik at mennesker som tør si fra, som tør bære vitneansvaret, har en sjanse. Vi som representerer justismyndighetene, enten vi sitter i min posisjon, representerer justiskomiteen i Stortinget eller representerer deler av den alminnelige offentlighet, må vite at uten vitner har vi ingen sak. Med tause mennesker kan overgriperne fortsette. Med tause mennesker kan de kriminelle fortsette. Med tause mennesker kan de organisert kriminelle fortsette.

Jeg vil gjerne si det slik: I kampen mot disse kriminelle må man bruke harpun – for å låne et uttrykk fra representanten Bastesen. Man skal ikke bruke trålpose, men harpun. Fiktiv identitet er en mulighet for at de som skal hjelpe slik at harpunen treffer rett, får en sjanse til å bidra til at harpunen kan bli tatt i bruk mot denne kriminaliteten.

Å g o t V a l l e hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10. (Votering, se side 198)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten**: Odelstinget skal votere i sakene nr. 1–10.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om omdanning av Statens vegvesens
produksjonsvirksomhet til statlig aksjeselskap

§ 1 Formål

Formålet med denne loven er å regulere visse overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av Statens vegvesens produksjonsvirksomhet til aksjeselskap.

§ 2 Overføring av forpliktelser

Overføring til aksjeselskapet av forpliktelser knyttet til Statens vegvesens produksjonsvirksomhet, har frigjørende virkning for staten.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 3 Overføring av offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser mv.

Offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser med videre som gjelder den virksomhet som skal omdannes, blir fra omdanningstidspunktet overført til aksjeselskapet.

Omregistrering i grunnboken og andre offentlige registre i forbindelse med omdanningen skjer ved navneendring.

§ 4 Overgangsbestemmelser for de ansattes rettigheter

Bestemmelsen i denne paragraf gjelder ansatte i Statens vegvesens produksjonsvirksomhet som ved omdanningen av Statens vegvesens produksjonsvirksomhet til eget aksjeselskap, blir ansatt i selskapet.

Lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. (tjenestemannsloven) § 13 nr. 2 til nr. 6 om fortrinnsrett til annen statsstilling og ventelønn skal i tilfelle som nevnt i første ledd fremdeles gjelde for arbeidstakere som blir oppsagt av grunner som nevnt i tjenestemannsloven § 13 nr. 1 bokstavene a, b og c, og som var omfattet av disse bestemmelsene før overgangen. Fortrinnsretten til annen statsstilling og retten til ventelønn etter forrige punktum gjelder i tre år etter ansettelse i Selskapet.

Staten kan kreve utbetalte utgifter til ventelønn etter annet ledd refundert fra selskapet.

§ 5 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om omdanning av Luftfartsverket til aksjeselskap

§ 1 Formål

Formålet med denne loven er å regulere visse overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av forvaltningsbedriften Luftfartsverket til aksjeselskap.

§ 2 Overføring av forpliktelser

Overføring til aksjeselskapet av forpliktelser knyttet til forvaltningsbedriften Luftfartsverket har frigjørende virkning for staten.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 3 Overføring av offentlige rettigheter, tillatelser mv.

Offentlige rettigheter, tillatelser, konsesjoner med videre som gjelder forvaltningsbedriften Luftfartsverket blir fra omdanningstidspunktet overført til aksjeselskapet.

Omregistrering i grunnboken og andre offentlige registre i forbindelse med omdanningen skjer ved navneendring.

§ 4 Overgangsbestemmelser for de ansattes rettigheter

Bestemmelsen i denne paragraf gjelder ansatte i forvaltningsbedriften Luftfartsverket som ved omdanningen til aksjeselskap blir ansatt i selskapet.

Lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. (tjenestemannsloven) § 13 nr. 2 til nr. 6 om fortrinnsrett til annen statsstilling og ventelønn skal i tilfelle som nevnt i første ledd fremdeles gjelde for arbeidstakere som blir oppsagt av grunner som nevnt i tjenestemannslovens § 13 nr. 1 bokstavene a, b og c, og som var omfattet av disse bestemmelsene før overgangen. Fortrinnsretten til annen statsstilling og retten til ventelønn etter forrige punktum gjelder i tre år etter ansettelse i aksjeselskapet.

Staten kan kreve utbetalte utgifter til ventelønn etter annet ledd refundert fra selskapet.

§ 5 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks, med unntak av § 6 som gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

§ 6 Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt som fremgår av § 5 gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 13. august 1915 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) skal § 204 nr. 2 første ledd første og nytt annet punktum lyde:

Uten samtykke fra departementet må retten ikke ta imot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt han har som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune. Tilsvarende gjelder for vitne som har taushetsplikt som følge av tjeneste eller arbeid for familievernkontor, postoperatør, tilbyder av tilgang til telenett eller teletjeneste, teleinstallatør, eller statens lufthavnselskap.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

2. I lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunene skal § 5 ny bokstav f) lyde:

f) Eigedom som statens lufthavnselskap eig, i same omfang som fritaket for statens eigedom etter bokstav a femte strekpunkt.

3. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) skal § 118 første ledd første og nytt annet punktum lyde:

Uten samtykke fra departementet må retten ikke ta imot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt han har som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune. Tilsvarende gjelder for vitne som har taushetsplikt som følge av tjeneste eller arbeid for familievernkontor, postoperatør, tilbyder av tilgang til telenett eller teletjeneste, teleinstallatør, eller statens lufthavnselskap.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

4. I lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) skal § 13-2 første og annet ledd lyde:

Er avgifter som påløper i forbindelse med et luftfartøys benyttelse av norsk landingsplass til allmenn bruk, eller andre luftfartsanlegg eller tjenester som er stilt til rådighet for eier eller bruker av luftfartøy, ikke blitt betalt til fastsatt tid eller tilstrekkelig sikkerhet stilt, kan innehaveren eller luftfartsmyndigheten hindre fartøyet i å forlate plassen *eller holde tilbake et annet fartøy med samme eier eller bruker.*

Luftfartsmyndigheten kan i tillegg;

1. nekte eier eller bruker adgang til norsk landingsplass,
2. nekte eier eller bruker adgang til norsk luftrom, inntil avgiften er betalt eller tilstrekkelig sikkerhet stilt.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har varslet at de går imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 43 mot 32 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.20.18)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten regner med at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet også her vil gå imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 42 mot 31 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.20.43)

Steinar Bastesen (Kp) (fra salen): President, jeg fikk ikke stemt, jeg skulle ha stemt imot.

Presidenten: Dermed er lovens overskrift og loven i sin helhet bifalt med 42 mot 32 stemmer.

Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

V o t e r i n g i s a k n r. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marit Arnstad på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslag nr. 2, fra Øystein Hedstrøm på vegne av Fremskrittspartiet

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet lyder:

- «1. Stortinget ber Regjeringen om å gjennomføre en konsekvensanalyse av et strukturfond for kystflåten i forhold til geografisk fordelings-effekt og konsekvens for landingsmønsteret.
2. Stortinget ber Regjeringen om snarest å utrede muligheten av en utvidet samlekvoteordning for kystflåten.»

Forslaget fra Fremskrittspartiet lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å fremlegge for Stortinget en utredning om innføring av omsettelige fiskekvoter i forbindelse med den varslede strukturmeldingen for fiskeflåten.»

Disse forslagene blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endring i lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. (strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten)

I

I lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. gjøres følgende endring:

Ny § 9 b skal lyde:

Departementet kan ved forskrift pålegge den som leverer fangst å betale en avgift av fangstverdien til et strukturfond for kapasitetstilpasning av fiskeflåten.

Departementet gir nærmere bestemmelser om avgiften, herunder om plikten til å svare avgift, innkreving av avgiften og anvendelse av strukturfondet, samt om opplysningsplikt for den som leverer og den som mottar

fangst. Skyldig avgift er tvangsgrunnlag for utlegg. Avgiftssatsen skal vedtas av Stortinget ved den årlige budsjettbehandlingen.

Utgifter til innkreving av avgiften og tildeling av tilskudd fra strukturfondet dekkes av avgiftsmidlene.

Denne paragraf gjelder i fem år fra dato for ikrafttredelsen.

II

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer, men tidligst 1. juli 2003.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de går imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 64 mot 11 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.21.57)

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten regner med at Sosialistisk Venstreparti også her vil gå imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 61 mot 11 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.22.26)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

V o t e r i n g i s a k n r. 4

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om endring i lov 17. desember 1982 nr. 86
om rettsgebyr

I

I lov 17. desember 1982 nr. 86 skal § 1 andre leddet lyde:

Gebyret beregnes med utgangspunkt i et grunngebyr kalt rettsgebyret. Dette utgjør *kr 700*.

II

Lova tek til å gjelde 1. januar 2003.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

V o t e r i n g i s a k n r. 5

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om endringer i lov 17. desember 1982 nr. 86 om
rettsgebyr

I

Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr vert endra slik:

§ 5 a nr. 5 skal lyde:

5. Avgjørelser som gjelder forretninger som nevnt i § 25 hos en notarius *publicus* kan påkjæres etter reglene i *lov 26. april 2002 nr. 12 om notarius publicus § 5*.

§ 21 skal lyde:

For tinglysing, registrering eller anmerkning i grunnboken, løsereregisteret og kraftledningsregisteret betales 2 ganger rettsgebyret, medmindre annet følger av annet ledd eller er bestemt i § 22.

For tinglysing eller registrering av pantobligasjon eller skadesløsbrev betales 2,5 ganger rettsgebyret. Det samme gebyr betales for registrering i løsereregisteret av avtale om salgspant i motorvogn (herunder avtale som etter § 3-22 i lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant likestilles med salgspantavtale) og av avtale om factoring.

Det skal betales fullt gebyr for hvert register og for hver rettskrets et dokument skal tinglyses eller registreres i.

II

Lova tek til å gjelde 1. januar 2003.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v
om endring i passloven (økt passgebyr)

I

I lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass (passloven) gjøres følgende endring:

§ 3 fjerde ledd skal lyde:

Ved utstedelse og fornyelse av pass betales et beløp lik *ett rettsgebyr* slik dette til enhver tid er fastsatt i lov av 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 1 annet ledd. For pass til barn under 16 år betales et kvart rettsgebyr.

II

Endringen trer i kraft 1. januar 2003.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har Knut Storberget på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti satt fram forslagene nr. 1 og 2.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v
om endringer i straffeprosessloven mv.
(erstatning etter strafforfølgning)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 61 c endres slik:

I nr. 7 utgår «og».

Nr. 8 avsluttes slik: «riksadvokaten, og».

Nytt nr. 10 skal lyde:

10) at opplysningen brukes i sak om erstatning etter strafforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31.

§ 438 annet og tredje ledd skal lyde:

Også siktedes nødvendige reiseutgifter dekkes.

Dersom en sak som har blitt gjenopptatt ender med frifinnelse, og særlige grunner gjør det rimelig, kan retten helt eller delvis tilkjenne andre enn siktede dekning av omkostninger som knytter seg til tiltak som har hatt vesentlig betydning for at saken ble gjenopptatt.

§§ 444 skal lyde:

Med mindre noe annet følger av § 446, har en siktet rett til erstatning av staten for økonomisk tap som forfølgningen har påført ham

a) *dersom han blir frifunnet,*

b) *dersom forfølgningen mot ham blir innstilt, eller*

c) *for så vidt han har vært pågrepet eller fengslet i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 5 eller FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 9.*

En domfelt har også rett til erstatning for økonomisk tap som skyldes fullbyrdet straff som overstiger den straff som idømmes etter gjenopptakelse.

§ 445 skal lyde:

Selv om vilkårene for erstatning etter § 444 ikke er oppfylt, skal siktede såfremt det fremstår som rimelig tilkjennes erstatning for økonomisk tap som følge av særlig eller uforholdsmessig skade som forfølgningen har påført ham.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 446 skal lyde:

Erstatningen etter §§ 444 til 445 skal settes ned eller falle bort dersom siktede uten rimelig grunn

a) *har benyttet sin rett til å nekte å forklare seg eller har motvirket opplysning av saken,*

b) *har gitt foranledning til etterforsknings tiltak eller den fellende dommen, eller*

c) *har latt være etter evne å begrense skaden av forfølgningen eller dommen.*

Erstatningen kan ikke settes ned eller falle bort med den begrunnelse at det er mistanke om at siktede har utvist straffeskuld.

Presidenten: Til første ledd bokstav a foreligger et avvikende forslag, nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«I straffeprosessloven 22. mai 1981 nr. 25 gjøres følgende endring:

§ 446 første ledd litra a) skal lyde:

a) *aktivt har motvirket opplysning av saken»*

Presidenten har forstått at Senterpartiet støtter forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 446 første ledd bokstav a og forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen med 43 mot 32 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.26.10)

Komiteens innstilling til de øvrige ledd og bokstaver under § 446 bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 447 skal lyde:

En siktet har rett til oppreisning etter satser fastsatt av Kongen for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art som følge av pågrepelse eller varetektsfengsling, dersom han blir frifunnet eller forfølgningen mot ham blir innstilt.

Når det fremstår som rimelig, skal siktede tilkjennes et passende beløp i oppreisning selv om vilkårene i første ledd ikke er oppfylt. Kongen kan gi forskrift med retningslinjer om når slik oppreisning må anses som rimelig, samt for hva som normalt vil være et passende beløp.

Den som blir frifunnet etter fullbyrdet frihetsstraff, har rett til oppreisning for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art. Beløpet fastsettes etter forholdene i den enkelte sak.

Oppreisningen kan settes ned eller falle bort av de grunner som nevnt i § 446.

§ 448 skal lyde:

For skade eller annen ulempe som andre enn siktede er påført ved granskning, ransaking, beslag, *kommunikasjonskontroll* etter kapittel 16 a eller annen forføyning under saken, kan det tilkjennes erstatning når dette fremstår som rimelig.

§ 449 skal lyde:

Krav om erstatning eller oppreisning etter strafforfølgning skal settes frem for det politidistrikt som har etterforsket saken. Påtalemyndigheten skal uttale seg om kravet. Uttalelsen skal sendes sammen med sakens dokumenter til departementet, som avgjør kravet. Departementets avgjørelse er ikke enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Krav som er avgjort etter første ledd, kan bringes inn for retten. Saken reises ved stevning i den rettskrets hvor saksøkeren bor eller har opphold, eller for Oslo tingrett. Saken behandles etter reglene i tvistemålsloven.

En dommer som har deltatt ved avgjørelsen av straffesaken mot siktede, skal ikke delta ved behandlingen av siktetes krav om erstatning eller oppreisning etter strafforfølgning.

§ 450 skal lyde:

I sak om erstatning eller oppreisning etter strafforfølgning har siktede rett til fritt rettsråd uten behovsprøving etter reglene i rettshjelploven § 13.

Om sakskostnader ved behandling for retten gjelder reglene i tvistemålsloven kapittel 13, likevel slik at saksø-

keren kan pålegges å erstatte statens sakskostnader bare dersom søksmålet var grunnløst.

Reglene om forskuddsbetaling i tvistemålsloven § 170 gjelder ikke for erstatningssøkeren.

§ 451 skal lyde:

Departementet kan kreve tilbakebetalt erstatning som er utbetalt siktede etter reglene i dette kapitlet, dersom forfølgningen mot siktede senere gjenopptas og siktede domfelles, og det følger av dommens innhold at erstatning ikke skulle vært utbetalt.

Vedtak etter første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg. Ved klage eller søksmål om utlegget etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kan retten prøve tilbakebetalingskravets størrelse fullt ut.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II

1. I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) skal § 273 nr. 3 lyde:
  3. i saker som skal behandles etter denne lov kapittel 30, eller i saker mot staten om erstatning etter strafforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31;

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

2. I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp skal § 13 første ledd nytt annet punktum lyde:

I saker om erstatning etter strafforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31 har siktede rett til fritt rettsråd uten behovsprøving.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag, nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«I rettshjelpsloven 13. juni 1980 nr. 35 gjøres følgende endring:

§ 13 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

I saker om erstatning etter straffeforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31 har erstatningssøkeren rett til fritt rettsråd uten behovsprøving.»

Også her støtter Senterpartiet forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen med 43 mot 32 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.27.06)

Videre var innstillet:

III

I lov 15. juni 2001 nr. 63 om endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse) oppheves endringen i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker § 438 annet ledd.

IV

Loven trer i kraft når Kongen bestemmer. De forskjellige bestemmelser kan settes i kraft til forskjellig tid.

Loven gjelder for krav om erstatning etter straffefølgning som fremsettes etter at loven trer i kraft. Kongen kan bestemme at loven helt eller delvis også skal gjelde for krav som er satt frem innen en viss tid før loven trer i kraft.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd)

I

I straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 12 nr. 3 bokstav a skal lyde:

- a) hører blant de som omhandles i denne lov kapittel 8, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 26 eller 33, eller §§ 135, 141, 142, 144, 169, 192 til 195, 197 til 199, 202, 203, 204 første ledd bokstav d, 222 til 225, 227 til 235, 238, 239, 242 til 245, 291, 292, 294 nr. 2, 317, 326 til 328, 330 siste ledd, 338, 342, 367 til 370, eller 423, og i hvert fall når den

§ 39 g tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Den løslatte kan begjære at forhørsretten treffer kjennelse om at vilkår som nevnt i første ledd *tredje* punktum skal oppheves eller endres, jf. straffeloven § 54 nr. 1.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Før vi går videre vil presidenten gjøre oppmerksom på en rettelse til innstillingen. I § 39 fjerde og femte ledd har bokstaven g falt ut.

Videre var innstillet – med den foretatte rettelse:

§ 39 g fjerde ledd skal lyde:

Dersom institusjonen eller kommunen trekker sitt samtykke etter første ledd *tredje* punktum tilbake, gjeninnsettes den løslatte.

§ 39 g femte ledd første punktum skal lyde:

Dersom den løslatte i prøvetiden alvorlig eller gjentatt bryter fastsatte vilkår, eller særlige grunner ikke lenger tilsier prøveløslatelse i medhold av første ledd *tredje* punktum, kan påtalemyndigheten bringe spørsmålet om gjeninnsettelse inn for tingretten.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling – med den foretatte rettelse – bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 62 første ledd skal lyde:

Har noen i samme eller i forskjellige handlinger forøvet flere forbrytelser eller forseelser som skulle ha medført frihetsstraff, anvendes en felles frihetsstraff. Den felles frihetsstraffen må være strengere enn det høyeste lavmål som er fastsatt for noen enkelt av forbrytelsene eller forseelsene og må ikke overstige det dobbelte av den høyeste straff som for noen av dem er lovbestemt. Den felles frihetsstraffen fastsettes som regel til fengsel, hvis noen enkelt av de straffbare handlinger ville ha medført slik straff.

Presidenten: Her foreligger et avvikende forslag, nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I straffeloven gjøres følgende endring:

§ 62 første ledd skal lyde:

Har nogen i samme eller i forskjellige Handlinger forøvet flere Forbrydelser eller Forseelser, idømmes særskilt straf for hver Forbrydelse eller Forseelse som sones konsekutivt. Den fælles Frihedsstraf fastsettes til Fængsel, hvor nogen enkelt af de straffbare Handlinger vilde have medført saadan Straf. Dersom summen av de forskjellige straffer medfører lenger dom end Fængsel i 21 år begrenses Frihedsstraffen til Fængsel i 30 år. Denne begrensning gjelder dog ikke dersom dommen går ut på forvaring etter § 39 og §§ 39 a- 39 g.»

Det votes først over forslaget fra Fremskrittspartiet.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 64 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.29.04)

Presidenten: Det votes så over innstillingen til § 62 første ledd.

Presidenten har forstått at Fremskrittspartiet nå når deres forslag er falt, støtter innstillingen subsidiært.

Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de går mot innstillingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 48 mot 27 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.29.37)

Videre var innstillet:

§ 135 a første ledd første punktum skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved uttalelse eller annen meddelelse, *herunder ved bruk av symboler*, som framsettes offentlig eller på annen måte spres blant allmennheten, truer, forhåner eller utsetter for hat, forfølgelse eller ringeakt en person eller en gruppe av personer på grunn av deres trosbekjennelse, rase, hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de går imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 63 mot 11 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.30.04)

Videre var innstillet:

§ 192 tredje ledd bokstav b skal lyde:

b) voldtekten er begått på en særlig smertefull eller *særlig* krenkende måte,

§ 195 siste ledd skal lyde:

Straff etter denne bestemmelsen kan falle bort *eller settes under det lavmål som følger av første ledd annet punktum* dersom de som har hatt den seksuelle omgangen, er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

§ 196 annet ledd bokstav b skal lyde:

b) handlingen er begått på en særlig smertefull eller *særlig* krenkende måte,

I I

I straffeprosessloven 22. mai 1981 nr. 25 gjøres følgende endringer:

Ny § 100 b skal lyde:

Når en sak om besøksforbud i eget hjem, jf. § 222 a annet ledd annet punktum, bringes inn for retten, har den som forbudet er rettet mot, rett til forsvarer. Reglene i § 100 og §§ 101-107 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 107 a første ledd første punktum skal lyde:

I saker om overtredelse av straffeloven §§ 192-197, 199, 200 tredje ledd og § 342 første ledd bokstav c jf. straffeprosessloven § 222 a har fornærmede rett til hjelp fra advokat dersom fornærmede ønsker det.

§ 107 a nytt annet ledd skal lyde:

Når en sak om besøksforbud i eget hjem, jf. § 222 a annet ledd annet punktum, bringes inn for retten, har den som forbudet skal beskytte, rett til advokat. Reglene i kapitlet her gjelder tilsvarende så langt de passer.

Nåværende annet og tredje ledd blir nye tredje og fjerde ledd.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 222 a skal lyde:

Påtalemyndigheten kan nedlegge besøksforbud dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil

- a) *begå en straffbar handling overfor en annen person,*
- b) *forfølge en annen person, eller*
- c) *på annet vis krenke en annens fred.*

Forbudet kan nedlegges dersom den som forbudet skal beskytte, har begjært det, eller allmenne hensyn krever det. § 170 a gjelder tilsvarende.

Besøksforbudet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys

- a) *å oppholde seg på et bestemt sted, eller*
- b) *å forfølge, besøke eller på annet vis eller kontakte en annen person.*

Er det nærliggende fare for en handling som nevnt i første ledd bokstav a, kan personen forbys å oppholde seg i sitt eget hjem.

Besøksforbudet kan begrenses på nærmere angitte vilkår.

Besøksforbudet skal gjelde for en bestemt tid, høyst ett år av gangen. Besøksforbud i eget hjem kan vare i høyst tre måneder av gangen. Besøksforbud kan bare opprettholdes så lenge vilkårene er oppfylt.

Påtalemyndighetens beslutning om å ilegge et besøksforbud skal være skriftlig og angi den forbudet er rettet mot, den det skal beskytte og grunnlaget for forbudet. Tilsvarende gjelder en beslutning om ikke å ilegge et besøksforbud. Den forbudet er rettet mot og den det skal beskytte, skal underrettes om påtalemyndighetens beslutning ved en kopi av beslutningen. Den et forbud er rettet mot, skal også gjøres kjent med følgene av å bryte forbudet, jf. straffeloven § 342. Avslår påtalemyndigheten en

begjæring om besøksforbud, skal det opplyses om retten til å bringe avslaget inn for retten etter sjettede punktum. Er det fare ved opphold, kan beslutningen etter første og annet punktum gis muntlig, men den skal da snarest mulig nedtegnes.

Påtalemyndigheten skal snarest råd og så vidt mulig innen fem dager etter at en beslutning om å ilegge en person besøksforbud er forkynt, bringe beslutningen inn for retten. Oversittes fristen, skal grunnen opplyses i rettsboken. En beslutning om ikke å ilegge besøksforbud kan bringes inn for retten av den et forbud skal beskytte. Den et besøksforbud er rettet mot, og den det skal beskytte, skal varsles om rettsmøter. Begge parter har rett til å være til stede og til å uttale seg. Rettens avgjørelser trefes ved kjennelse. Reglene i §§ 184 og 243 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de går mot tredje ledd.

Det foreligger dessuten et forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«I straffeprosessloven gjøres følgende endringer:

§ 222 a andre ledd andre punktum skal lyde:

Er det grunn til å tro at en person vil begå en handling som nevnt i første ledd bokstav a, kan personen forbyes å oppholde seg i sitt eget hjem.

§ 222 a siste ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Påtalemyndigheten skal snarest råd bringe inn for retten beslutninger om ikke å ilegge besøksforbud.»

V o t e r i n g :

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 222 a andre ledd andre punktum og siste ledd tredje punktum og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen med 65 mot 10 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.31.12)
2. Komiteens innstilling til § 222 a tredje ledd bifaltes med 65 mot 10 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.31.39)
3. Komiteens innstilling til de øvrige ledd og punktum under § 222 a bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 222 b første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

§ 170 a gjelder tilsvarende.

§ 222 b fjerde ledd første punktum skal lyde:

Påtalemyndigheten må snarest råd og så vidt mulig innen fem dager etter beslutningen bringe saken inn for forhørsretten, som avgjør spørsmålet ved kjennelse.

III

Ikraftsettings- og overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft straks.

Endringen i straffeprosessloven § 222 a gjelder for besøksforbud som påtalemyndigheten beslutter etter at bestemmelsen er trådt i kraft.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten har Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti satt fram følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen med hjemmel i inkassoloven § 27 utforme en forskriftsbestemmelse som medfører at finansinstitusjonene ved overdragelse av misligholdte krav informerer skyldneren om gjeldsordningslovens hovedregler, og hvilke myndigheter som bistår ved søknad om gjeldsordning.»

Dette forslaget blir i samsvar med forretningsordnings § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i inkassolova

I

I lov 13. mai 1988 nr. 26 om innkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav (inkassoloven) blir det gjort følgende endringer:

§ 5 skal lyde:

Inkassobevilling til stadig og ervervsmessig å inndrive forfalte pengekrav for andre kan etter søknad gis til et foretak når:

- a) den eller de som faktisk leder inkassovirksomheten har inkassobevilling etter annet ledd
- b) inkassovirksomheten drives fra fast forretningssted i Norge og
- c) foretaket har stilt sikkerhet som nevnt i § 29.

Inkassobevilling etter første ledd bokstav a gis etter søknad til personer som anses skikket til å være faktisk leder for foretak som stadig og ervervsmessig inndriver forfalte pengekrav for andre og dessuten

- a) godtgjør å ha minst tre års praktisk erfaring med inndrivning av pengekrav i løpet av de siste 10 år og
- b) fremlegger politiattest og for øvrig godtgjør å ha hederlig vandel. Foretaket skal opplyse til Kredittilsynet om skifte av leder.

Bevilling til å drive oppkjøp og inndrivning av forfalte pengekrav for egen regning kan bare gis foretak som drives fra et fast forretningssted i Norge, og som faktisk le-

des av en eller flere personer som kan fremlegge politiattest, og for øvrig godtgjør å ha hederlig vandel. Det kan settes vilkår for bevillingen. Foretaket skal opplyse til Kredittilsynet om skifte av leder.

Kredittilsynet kan som vilkår for inkassobevilling etter første ledd stille krav om at foretaket slutter seg til en nemndsordning som nevnt i § 22. Kredittilsynet kan også stille slike vilkår til foretak som tidligere er gitt bevilling.

Kongen kan gi utfyllende forskrifter om vilkårene for tildeling av inkassobevilling.

I § 6 første ledd andre punktum vert tilvisinga til § 24 tredje ledd endra til § 30 tredje ledd.

I § 9 andre ledd og § 19 første ledd vert parentesane endra til sluttparentesar.

§ 10 andre ledd skal lyde:

Betalingsoppfordringen skal *angi*

- a) fordringshaverens navn,
- b) hva kravet gjelder,
- c) kravets størrelse med særskilt angivelse av hovedkrav og tilleggskrav som krav på forsinkelsesrente og erstatning for inndrivingskostnader,
- d) hvilken sats for forsinkelsesrente som i tilfelle er brukt og dato det er beregnet forsinkelsesrente fra,
- e) at unnlatt betaling kan føre til ytterligere kostnader for skyldneren og til rettslig inndrivning, og
- f) retten til å kreve nemndsbehandling etter § 22.

I § 17 fjerde ledd første punktum vert tilvisinga til § 24 tredje ledd endra til § 30 tredje ledd.

Kapittel VII med nye §§ 22-27 skal lyde:

Kapittel VII. Nemndsbehandling av tvister i inkassosaker

§ 22 *Adgang til nemndsbehandling mv.*

Gjennom avtale mellom organisasjoner som representerer foretak som driver inkassovirksomhet, og Forbrukerrådet eller annen organisasjon eller institusjon som representerer skyldnere, kan det opprettes en eller flere nemnder som behandler tvister om forpliktelser etter denne loven mellom skyldnere og foretak som driver inkassovirksomhet.

Partene kan forelegge avtalen for Kongen til godkjenning. Dersom Kongen har godkjent nemndas vedtekter, gjelder reglene i tredje og fjerde ledd og §§ 23 til 27.

En skyldner kan kreve nemndsbehandling av enhver tvist hvor nemnda er kompetent, hvis skyldneren har saklig interesse i å få nemndas uttalelse i saken.

Dersom skyldneren har pådratt seg forpliktelsen i egenskap av å være forbruker, kan skyldneren ikke fra-skrive seg adgangen til å kreve nemndsbehandling.

§ 23 *Forholdet til de alminnelige domstoler*

Så lenge en tvist er til behandling i nemnda kan den ikke bringes inn til behandling for de alminnelige dom-

stolene. Gjelder tvisten fordringshaverens krav på å få dekket kostnadene ved inndrivningen, kan den likevel bringes inn etter tvistemålslovens regler til behandling for de alminnelige domstolene sammen med hovedkravet. En tvist anses for å være til behandling fra det tidspunktet begjæringen om klagebehandling er kommet inn til nemnda.

En sak som nemnda har realitetsbehandlet, kan bringes direkte inn for tingretten.

§ 24 *Rapportering til Kredittilsynet*

Nemndene skal oversende uttalelser om brudd på inkassoloven til Kredittilsynet.

§ 25 *Ansvar for nemndas omkostninger*

Ved overtredelser av kravet til god inkassoskikk i § 8 kan nemnda pålegge inkassator å betale nemndas omkostninger i den aktuelle saken.

§ 26 *Avbrudd av foreldelse*

Foreldelse avbrytes etter foreldelsesloven § 16 nr. 2 når tvist om krav som nemnda har myndighet til å behandle (jf. § 22 første ledd), bringes inn til avgjørelse for nemnda. Foreldelsen av hovedkravet blir ikke avbrutt ved at en tvist bringes inn for nemnda.

§ 27 *Forskrifter*

Kongen kan gi forskrifter til nærmere utfylling og gjennomføring av reglene i dette kapitlet, samt bestemmelsen i § 10 andre ledd bokstav f.

Noverande kapittel VII vert kapittel VIII.

§ 22 blir ny § 28. Første ledd første punktum vert endra slik:

En inkassator, dennes ansatte og andre hjelpere, og medlemmene av nemnd etter § 22 og andre som utfører arbeid for nemnda, har plikt til å bevare taushet overfor uvedkommende om det de i forbindelse med virksomheten får vite om noens personlige forhold eller drifts- og forretningsforhold.

§ 24 blir ny § 30 og vert endra slik:

Andre ledd skal lyde:

Kredittilsynet tildeler og inndrar inkassobevillinger, jf. §§ 5 og 31.

Fjerde ledd første punktum skal lyde:

Kredittilsynet kan nedlegge forbud mot inkassovirksomheten dersom ett eller flere av vilkårene i § 4 og § 5 første, tredje og fjerde ledd ikke er oppfylt for inkassovirksomhet som drives i medhold av inkassobevilling etter § 5.

§ 25 blir ny § 31 og skal lyde:

En inkassobevilling etter § 5 kan inndras dersom det finnes utilrådelig å la inkassovirksomhet drives i medhold av bevillingen fordi

- a) bevillingshaveren ikke har overholdt sine plikter etter § 6,
- b) vilkårene for å tildele bevillingen ikke lenger er til stede,
- c) inkassoforetaket ikke innen den frist som er fastsatt av tilsynsmyndigheten, oppfylder vilkår om å tilslutte seg nemndsordning som nevnt i § 5, eller
- d) det foreligger andre særlige grunner.

§ 26 blir ny § 32 og vert endra slik:

Første ledd skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder, eller begge deler, straffes den som forsettlig overtrer eller medvirker til overtredelse av

- a) §§ 4, 5, 6, 28, forskrifter i medhold av §§ 6 eller 20, pålegg i medhold av § 30 tredje ledd eller forbud i medhold av § 30 fjerde ledd, eller
- b) §§ 8, 9, 10 eller 11, forutsatt at disse bestemmelsene er overtrådt gjentatte ganger eller at overtredelsen er grov.

Noverande kapittel VIII vert nytt kapittel IX og §§ 27-29 blir nye §§ 33-35.

II

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 10

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak:

A .

L o v

om endringer i politiloven og straffeloven
(fiktiv identitet)

I

I politiloven 4. august 1995 nr. 53 gjøres følgende endringer:

Nytt kapittel II a skal lyde:

Kapittel II a – regler om fiktiv identitet

§ 14 a Tillatelsen

En person som er registrert i folkeregisteret, og som står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet, kan gis tillatelse til å benytte andre personopplysninger om seg selv enn de virkelige (fingerte personopplysninger).

Tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger kan bare gis dersom andre tiltak ikke kan gi tilstrekkelig vern.

Tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger kan også gis til andre personer som bor i samme husstand som en person som gis tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger.

I tillatelsen kan det settes vilkår dersom dette er nødvendig for å begrense ulemper som bruken av fiktive personopplysninger kan medføre for andre.

§ 14 b Saksbehandling og kompetanse

Politidirektoratet avgjør om en person skal gis tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger.

Politidirektoratet skal bistå søkeren med å innhente og tilrettelegge informasjon mv. som kan ha betydning for vurderingen av søknaden.

Politidirektoratets avgjørelse kan påklages til Justisdepartementet.

§ 14 c Søkerens informasjonsplikt

Søkeren skal gi opplysninger om alle rettsforhold som vil bli berørt av tillatelsen. Søkeren skal ved behov også på annen måte bistå Politidirektoratet under forberedelse av saken og så lenge tillatelsen gjelder.

§ 14 d Adgang til å innhente opplysninger

Politidirektoratet kan, i saker som behandles etter dette kapitlet, uten hinder av taushetsplikt, kreve utlevert fra andre offentlige myndigheter de opplysninger som anses nødvendige.

§ 14 e Fastsettelse og registrering av fingerte personopplysninger

Når det er gitt tillatelse til bruk av fingerte personopplysninger, skal Politidirektoratet umiddelbart fastsette hvilke fingerte personopplysninger som skal benyttes. De fingerte personopplysningene utarbeides i samråd med søkeren.

Politidirektoratet skal straks underrette folkeregistermyndighetene, og påse at de fingerte personopplysningene blir registrert og at de reelle personopplysningene blir avregistrert.

§ 14 f Virkningene av tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger

Den som har fått tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger, kan benytte disse overfor offentlige og private rettssubjekter. Tillatelsen har ingen andre rettsvirkninger.

§ 14 g Bistand

Politidirektoratet skal bistå den som har fått tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger ved kontakt med offentlige myndigheter eller private rettssubjekter.

Direktoratet skal også bistå offentlige myndigheter eller private rettssubjekter, som har et rettmessig behov for å komme i kontakt med den som har fått tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger, med å formidle slik kontakt.

Direktoratet skal videre gi veiledning og for øvrig bistå i den grad det anses rimelig.

§ 14 h Varighet og opphør

Tillatelsen til å benytte fingerte personopplysninger kan gis for et bestemt tidsrom eller uten tidsbegrensning.

Hvis det fortsatt foreligger et behov for å benytte fingerte personopplysninger når tillatelsen utløper, kan Politidirektoratet beslutte at tillatelsen skal forlenges.

Dersom den som har fått tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger skriftlig ber om at tillatelsen skal opphøre, skal Politidirektoratet treffe vedtak om dette.

Politidirektoratet kan, dersom vilkårene i § 1 åpenbart ikke lenger er oppfylt, tilbakekalle tillatelsen. Det samme gjelder dersom det foreligger vesentlige brudd på vilkårene i tillatelsen eller annet vesentlig misbruk av tillatelsen.

Når retten til å benytte fingerte personopplysninger opphører, skal Politidirektoratet underrette folkeregistermyndighetene som avregistrerer de fingerte personopplysningene og reaktiverer og ajourfører de reelle personopplysningene.

§ 14 i Forskriftshjemmel

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapitlet.

§ 24 annet ledd skal lyde:

Taushetsplikten gjelder også opplysninger om politiets operative virksomhet og organiseringen av den, samt opplysninger som det ut fra spanings- og etterretningsvirksomheten er nødvendig å holde hemmelig. Taushetsplikten gjelder for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for politiet. *Politiet kan pålegge personer, private institusjoner og andre offentlige organer taushetsplikt som nevnt i første punktum når det innhentes opplysninger med hjemmel i § 14 d eller dersom reell identitet til en person som benytter fiktive personopplysninger er eller vil bli avslørt.*

II

I straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endring:

§ 132 b skal lyde:

Den som handler i strid med pålegg om taushet fastsatt i medhold av straffeprosessloven §§ 200 a, 208 a,

210 a, jf 208 a eller 210 c eller politiloven § 24 annet ledd, straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

III

Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B .

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med vurderinger av det følgende:

- iverksette nødvendige tverrdepartementale tiltak for å gi offentlige, både statlige og kommunale, etater den nødvendige informasjon om Kode 6- problematikken, for å lette ofrenes situasjon.
- hvordan man på egnet måte kan bistå personer som lever på kode 6 og 7.
- Arbeidsgruppens forslag om: hvordan fremtidig beslutningsmyndighet kan organiseres. tiltak som gjør det vanskelig å få innsyn i folkeregisteret. en utvidet varighet av adressesperring.
- tiltak som gjør det vanskelig å få innsyn i folkeregisteret. en utvidet varighet av adressesperring.
- en utvidet varighet av adressesperring.

C .

Stortinget ber Regjeringen vurdere å nedsette et utvalg, eventuelt sette i gang et forskningsprosjekt, hvor man undersøker fellestrekk mellom personer underlagt adressesperring kode 6, hva som har vært de utløsende årsaker for å velge en slik løsning, samt hvordan ordningen fungerer i praksis. Berørte barns situasjon bør vektlegges i et slikt arbeid. Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med dette i løpet av 2003.

Presidenten: Komiteens innstilling til B og C blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

S a k n r . 1 1

Referat

1. (30) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
  1. lov om endring i lov 18. juni 1971 nr. 79 om Norsk språkråd (Besl. O. nr. 13 (2002-2003))
  2. lov om endring i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sameetinget og andre samiske rettsforhold (ny organisering av arbeidet for samiske språk) (Besl. O. nr. 14 (2002-2003))
  3. lov om endring i lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper (Besl. O. nr. 15 (2002-2003))
  4. lov om endringer i lov om offentlig støtte (nye prosedyreregler) (Besl. O. nr. 17 (2002-2003))
  5. lov om endring i alkoholloven (likebehandling av øl og annen drikk med lavere alkoholinnhold enn 4,76 volumprosent) (Besl. O. nr. 18 (2002-2003))
  6. lov om endring i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (Besl. O. nr. 19 (2002-2003))
  7. lov om endringer i lov 30. mars 1984 nr. 15 om statlig tilsyn med helsetjenesten og i enkelte andre lover (Besl. O. nr. 20 (2002-2003))
  8. om lov om endringer i lov 5. august 1994 nr. 56 om medisinsk bruk av bioteknologi (forbud mot terapeutisk kloning m.m.) (Besl. O. nr. 21 (2002-2003))
– og at lovvedtakene er sendt Kongen.
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (31) Lov om endringer i straffeprosessloven mv. (begrensninger i adgangen til dokumentinnsyn og bevisførsel) (Ot.prp. nr. 24 (2002-2003))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
3. (32) Lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa § 4A-3 (opplæringslova) (Ot.prp. nr. 25 (2002-2003))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

Møtet hevet kl. 24.35.
